

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TIA KINNUNEN

Satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostus synkkää mat- kailua ja sotahistoriaa kohtaan

MATKAILUN KOULUTUSOHJELMA
2021

Tekijä Kinnunen, Tia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä huhtikuu 2021
	Sivumäärä 68	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostus synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan		
Tutkinto-ohjelma Matkailu		
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin satakuntalaisten 15–25-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostusta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen kiinnostus kohderyhmällä on synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan, miksi synkkiin kohteisiin halutaan matkustaa, sekä missä määrin Feldluftpark Pori kiinnostaa kohderyhmää. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui synkkään matkailuun ja sotahistoriaan liittyvistä käsitteistä, kuten synkän matkailun alalajeista, sotamatkailusta, synkkyyden määrittelystä, synkästä kulttuuriperinnöstä, eettisyydestä sekä vastuullisuudesta synkässä matkailussa ja synkkiin kohteisiin matkustamisen motivaatiotekijöistä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Satakunnan Museo.</p> <p>Opinnäytetyö oli kvantitatiivinen ja tutkimusaineiston keruu toteutettiin sähköisellä lomakekyselyllä. Kysely julkaistiin tammikuussa 2021, ja vastausaikaa siihen oli kaksi viikkoa. Kyselyä jaettiin erilaisissa sosiaalisen median kanavissa. Kyselyssä käytettiin strukturoituja kysymyksiä ja valmiita vastausvaihtoehtoja, monivalintakysymyksiä ja sekamuotoisia kysymyksiä. Vastausten analysointi ja taulukoiden muodostaminen tapahtui Excel-taulukkolaskentaohjelmaa hyödyntäen.</p> <p>Tuloksista voidaan päätellä, että kyselyyn vastanneiden keskuudessa on voimakasta kiinnostusta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Suurin osa vastanneista haluaisi vieraila synkän matkailun kohteissa, ja motivaatiotekijöitä synkkiin kohteisiin matkustamiselle ovat esimerkiksi historiasta ja kulttuurista oppiminen, kohteessa tapahtuneen asian ymmärtäminen paremmin, vaaran tai jännityksen kokeminen sekä erilaisen matkailukokemuksen saaminen. Tuloksista voidaan myös päätellä, että Feldluftpark Pori ei ole kohteena kovin tunnettu, ja sekä synkkien- että sotahistoriallisten kohteiden markkinointia ja sosiaalisen median näkyvyyttä olisi hyödyllistä tehostaa.</p>		
Asiasanat synkkä matkailu, sotahistoria, synkän matkailun alalajit, synkkä kulttuuriperintö		

Author Kinnunen, Tia	Type of Publication Bachelor's thesis	Date April 2021
	Number of pages 68	Language of publication: Finnish
Title of publication Interest towards dark tourism and war history, amongst young people and young adults of Satakunta		
Degree program Tourism		
<p>The topic of the thesis was the interest towards dark tourism and war history amongst 15-25-year-old young people and young adults, who live in the Satakunta region. The aim of this thesis was to study the interest towards dark tourism and war history amongst the target group, but also to study what are the motives for traveling to dark tourism destinations, and how much does Feldluftpark Pori interest the target group as a destination. The theoretical framework of the thesis consisted of dark tourism, war history and the concepts related to them, such as, subcategories of dark tourism, war tourism, defining the darkness, dark heritage, responsibility and ethics of dark tourism and motivational factors for traveling to dark destinations. The client of this thesis was Satakunta Museum.</p> <p>Quantitative research methods were used in this thesis. Research material for this thesis was collected with an electronic questionnaire. The questionnaire was published in January 2021, and it was open for two weeks. The questionnaire was shared in various social media platforms. It consisted of structured questions and prepared answer options, multiple-choice questions, and mixed form questions. Analysis and visualization of the results was done with Excel.</p> <p>Based on the results, there is a strong interest towards dark tourism and war history amongst the respondents. Most of the respondents would like to visit dark tourism destinations, and the motivational factors for visiting the destinations are for example, learning about history and culture, understanding the occurred event better, experiencing danger or excitement, and receiving a different tourism experience. Based on the results, Feldluftpark Pori is not very familiar as a destination amongst the respondents, and it would be useful to intensify marketing and visibility in social media, in both dark and war history destinations.</p>		
Key words dark tourism, war history, subcategories of dark tourism, dark heritage		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TUTKIMUSONGELMAT JA TOIMEKSIANTAJA	7
2.1 Satakunnan Museo	8
2.2 Feldluftpark Pori	8
3 KVANTITATIIVINEN TUTKIMUS JA SEN TOTEUTUS	10
3.1 Tutkimusaineiston kerääminen	10
3.2 Tulosten analysointi	12
3.3 Kohderyhmä	13
3.4 Tutkimuksen toteutus	13
4 SYNKKÄ MATKAILU JA SIIHEN LIITTYVÄT KÄSITTEET.....	16
4.1 Synkän matkailun alalajeja	19
4.2 Sotamatkailu.....	20
4.3 Synkkä kulttuuriperintö.....	21
4.4 UNESCO:n Maailmanperintökohteet	23
4.5 Synkkyyden määrittely	24
4.6 Synkän matkailun palveluntarjoajat.....	26
4.6.1 Synkän hovin tehtaot	26
4.6.2 Synkät näyttelyt.....	27
4.6.3 Synkät vankityrmät	28
4.6.4 Synkät hautapaikat	28
4.6.5 Synkät pyhäköt.....	29
4.6.6 Synkät konfliktialueet	30
4.6.7 Synkät kansanmurhien tapahtumapaikat.....	30
4.7 Eettisyys ja moraalit	32
4.8 Matkailun vastuullisuus	33
4.9 Eettisyys ja vastuullisuus synkässä matkailussa	34
4.10 Synkkiin kohteisiin matkustamisen motiivit.....	36
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	38
5.1 Vastaukset koskien synkkää matkailua	38
5.2 Vastaukset koskien sotahistoriallisia kohteita.....	54
6 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	59
7 POHDINTA	63
7.1 Tulosten luotettavuus	64
7.2 Luotettavuustarkastelu	64

7.3 Kehitysehdotukset.....	66
7.4 Toimeksiantajan palaute.....	67
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Matkailijoiden motiivit matkustamiseen ovat muuttuneet, eikä matkalle välttämättä lähdetä enää hakemaan vain aurinkoa, hiekkaa ja kauniita maisemia. Syyt matkakohteiden valintaan muuttuvat ja laajenevat uuteen, epätavallisempaan markkinakysyntään (Fonseca, Seabra & Silva 2016), jossa matkailijat valitsevat perinteisten matkojen sijaan vaihtoehtoja, joiden avulla he saavuttavat erilaisen matkailukokemuksen. Synkkä matkailu on ilmiö, joka kasvattaa suosiotaan yhä enemmän ja enemmän (Usborne 2018). Synkkää matkailua on tutkittu ja analysoitu runsaasti 2000-luvulla, ja on huomattu, että se on kasvava ilmiö niin matkailukysynnän kuin tarjonnankin näkökulmasta. (White & Frew 2013, 2.) Synkän matkailun suosion kasvaessa on tärkeää, että aiheesta jaetaan lisää tietoa, jotta ymmärrys siitä kasvaisi. Edes tutkijoiden keskuudessa ei olla täysin samaa mieltä synkän matkailun luokittelusta ja määrittelystä (Fonseca, Seabra & Silva 2016; Light 2017, 293), joten tämän matkailun alalajin ymmärtämisen vuoksi, sen tutkiminen ja määrittely on erittäin tärkeää.

Tämän opinnäytetyön aiheena on synkkä matkailu (*dark tourism*). Opinnäytetyössä käsitellään yleisesti synkkää matkailua ja siihen liittyviä käsitteitä. Lisäksi opinnäytetyössä kartoitetaan satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostusta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Opinnäytetyössä käsitellään myös esimerkiksi synkkään matkailuun liittyviä kielteisiä käsityksiä, eettisyyttä ja motivaatiotekijöitä synkkiin kohteisiin matkustamiselle. Lisäksi teoriaosuudessa esitellään lyhyesti joitakin synkän- ja sotahistoriallisen matkailun kohteita.

Tämä opinnäytetyö kuvaa satakuntalaisten nuorten- ja nuorten aikuisten kiinnostusta synkkää matkailua ja sotahistoriallisia kohteita kohtaan. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 15–25-vuotiaat satakuntalaiset, ja tutkimus toteutettiin sähköisen kyselylomakkeen avulla. Kyselystä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi synkän matkailun kohteiden markkinoinnissa, sekä opinnäytetyön tilaajan Satakunnan Museon toimesta. Vastausten perusteella on myös suunniteltu kehitysehdotuksia, joiden avulla synkän matkailun- ja sotahistoriallisten kohteiden tunnettuutta voisi mahdollisesti lisätä, ja täten myös tietämys synkästä matkailusta kasvaisi.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TUTKIMUSONGELMAT JA TOI- MEKSIANTAJA

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa 15–25-vuotiaiden satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostuksesta synkkää matkailua ja sotahistoriallisia kohteita kohtaan. Tutkimuksen avulla saatiin tietoa synkän matkailun nykytilasta ja kiinnostuksesta Satakunnassa. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää siten, että synkän matkailun- ja sotahistoriallisten kohteiden houkuttelevuutta sekä mainostamista voidaan suunnitella tavoilla, joilla nuoret ja nuoret aikuiset kiinnostuvat kohteista mahdollisesti uudella tavalla.

Tutkimuksessa keskityttiin erityisesti 15–25-vuotiaisiin satakuntalaisiin nuoriin ja nuoriin aikuisiin, ja sillä saatiin tietoa kyseisen ikäryhmän kiinnostuksesta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Tutkimuksella saatiin tietoa tämän hetken tilanteesta, mutta myös jatkotutkimuksia olisi mahdollisesti kannattavaa toteuttaa, jotta saataisiin hankittua vielä enemmän tietoa aiheesta. Synkästä matkailusta tiedottaminen on tärkeää, ja kun nuorempi väestö oppii, mitä synkkä matkailu tarkoittaa, on termin ympärille mahdollista saada kaivattu yhteisymmärrys. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on siis samalla lisätä tietoa synkästä matkailusta, jotta aihe tulisi tutummaksi.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin ja käsiteltiin kvantitatiivisten menetelmien avulla, ja tutkimusongelmana oli kartoittaa kohderyhmän kiinnostusta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1. Millainen on satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostus synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan?*
- 2. Miksi synkkiin -ja sotahistoriallisiin kohteisiin halutaan matkustaa?*
- 3. Missä määrin Feldluftpark Pori kiinnostaa kohteena satakuntalaisia nuoria ja nuoria aikuisia?*

2.1 Satakunnan Museo

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Satakunnan Museo, joka on vuonna 1888 perustettu historiallinen museo, jonka näyttelyt esittelevät Porin ja Satakunnan historiaa (Porin kaupunki [www-sivut 2020](#)). Satakunnan Museon muita toimipaikkoja ovat myös Luontotalo arkki, Rosenlew-museo ja Rakennuskulttuuritalo Toivo. Satakunnan Museon sekä muiden toimipaikkojen tarkoituksena on suojella, tutkia ja kartoittaa kulttuuriperintöä sekä kulttuuri- ja luonnonympäristöjä Satakunnassa. Tavoitteena on myös esitellä ja jakaa tietoa, sekä kerätä sitä varten irtaimistoa. Satakunnan Museo pyrkii säilyttämään satakuntalaista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, ja museossa on esillä laajat esine-, valokuva- ja arkistokokoelmat. Museossa myös järjestetään erilaisia tapahtumia ja luentoja, jotka syventyvät siellä esillä olevien näyttelyjen teemoihin. Lisäksi museolla järjestetään erilaista vapaa-ajan toimintaa. (Porin kaupunki [www-sivut 2020](#).) Satakunnan Museolla on tällä hetkellä Feldluftpark Pori -tutkimushanke, joka toteutetaan yhteistyössä Porin kansalaisopiston kanssa. Hanke tutkii Porin lentokentän historiallisia vaiheita. (Feldluftpark Pori [www-sivut n.d.](#))

Satakunnan Museon yhteyshenkilönä toimii Teemu Väisänen, konfliktiarkeologiaan suuntautuva arkeologi, joka työskentelee tällä hetkellä projektitutkijana ja johtaa Satakunnan sotahistoriaan keskittyvää Feldluftpark Pori -tutkimushanketta (Feldluftpark Pori [www-sivut n.d.](#)).

2.2 Feldluftpark Pori

Feldluftpark -tutkimushankkeessa tutkitaan Porin lentokentän sodanaikaisia vaiheita. Jatkosodan aikaan, Saksan ilmavoimien käyttöön luovutettiin useita suomalaisia lentokenttiä. Yksi näistä sijaitsi Porissa, ja tämä lentokenttä sekä sille rakennettu lentokenttävarikko saivat nimekseen Feldluftpark 3/XI Pori. (Väisänen 2020.) Tutkimushankkeen aikana, lentokentän alueella toteutetaan arkeologisia kaivaustutkimuksia ja maastoinventointeja, arkistotutkimusta sekä haastatteluja. Hankkeelle on myönnetty Suomen Kulttuurirahaston Mullankaivajat-apuraha. Apurahaa käytettiin Porin suomalaisen yhteiskoulun lukion opiskelijoille suunnattujen oppituntien sekä kenttätöiden toteuttamiseen. (Feldluftpark Pori [www-sivut n.d.](#))

Feldluftpark Porin tehtävänä oli esimerkiksi vastata Pohjois-Norjaan ja Suomeen ryhmitettyjen lentoyksiköiden varaosapalveluista, kaluston vaihdosta ja suurista huolloista. Lentokentällä suoritettiin saksalaisten toimesta mittava rakennushanke, jossa alueelle rakennettiin lähes 300 rakennusta, ja esimerkiksi kiitoteitä kehitettiin. Feldluftpark tuhoutui suurilta osin vuonna 1944, kun saksalaiset räjäyttivät sen poistuessaan Suomesta. Saksalaiset kuitenkin jättivät poistuessaan ilmoituksen kentän tuhoamisesta ajastetuin räjähtein. (Feldluftpark Pori www-sivut n.d.)

Lentokentän tulevaisuudesta oli sodan jälkeen pitkään epäselvyyttä, sillä puolustusvoimat halusi pitää kentän käytössään, kun Porin kaupunki sen sijaan toivoi kentän siirtämistä toisaalle. Vuonna 1962 osapuolten välille syntyi kuitenkin sopimus, jossa päätettiin kentän kehittämisestä lentotoiminnan tarpeisiin. Lentokentälle suoritettiin sopimuksen jälkeen perusteellinen korjaus, jossa myös esimerkiksi lentokentän historiallinen lentoasemarakennus päätettiin purkaa uuden asemarakennuksen tieltä. (Feldluftpark Pori www-sivut n.d.)

Sotahistoria ja sotamatkailu liittyvät synkkään matkailuun, sillä synkkään matkailuun voidaan laskea kuuluvaksi myös esimerkiksi vierailu taistelun ja kärsimyksen kohteissa. (Fonseca, Seabra & Silva 2016.) Feldluftpark voidaan siis katsoa kuuluvaksi myös synkän matkailun kohteisiin, sillä se on ollut osa sotaa, joka on aiheuttanut monille ihmisille kärsimystä.

3 KVANTITATIIVINEN TUTKIMUS JA SEN TOTEUTUS

Kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella tarkoitetaan tutkimustapaa, jossa tietoa tarkastellaan numeerisesti, jolloin tutkimuksessa tutkittavia asioita käsitellään numeroiden avulla. Kvantitatiivinen tutkimus antaa kuvan muuttujien välisistä suhteista ja eroista, tai tutkittavassa ilmiössä tapahtuneista muutoksista. (Heikkilä 2014, 15; Vilka 2007, 13–14.) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä ymmärtämään tutkittavaa asiaa syvällisesti tai selittämään siihen liittyvän käyttäytymisen syitä, kuten kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään sen sijaan yleistämään ja saamaan käsitys jonkin asian olemassa olevasta tilanteesta. Kyseinen tutkimusmenetelmä vaatii esitietoa ja tutkittavan asian tuntemista, jotta siitä voidaan laatia tarkat, tutkimusta hyödyttävät kysymykset esimerkiksi kyselylomakkeeseen. (Heikkilä 2014, 15; Kananen 2015, 73, 202.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan jotakin perusjoukkoa, eli sitä kohdejoukkoa, josta halutaan tehdä päätelmiä (Vilka 2007, 51). Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä, joten se edellyttää riittävän suurta otosta, eli edustavaa pienoiskuvaa perusjoukosta. Otoksen avulla saadaan laadittua yleistävä kuva koko kohderyhmän osalta. (Heikkilä 2014, 15, 31; Kananen 2015, 202.) Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä sopi tähän opinnäytetyöhön, sillä tavoitteena oli tutkia sitä, kuinka paljon kiinnostusta satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa on synkkään matkailuun ja sotahistoriaan. Kohderyhmä sijoittui maantieteellisesti laajalle alueelle, joten tutkimusaineiston keräämisessä käytettiin sähköistä lomakekyselyä, jolloin tietoa saatiin kerättyä helpommin.

3.1 Tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimusaineiston keräämisen tapoja ovat esimerkiksi erilaiset kyselyt, haastattelut ja havainnointi. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa, kaikkea aineistoa ei kuitenkaan aina tarvitse kerätä itse. Tutkimusongelmasta riippuen, tutkijan on mahdollista käyttää tutkimuksessaan myös valmiita rekistereitä tai tilastoja, kuten asiakasrekistereitä ja Tilastokeskuksen tilastoja. (Vilka 2007, 27,30.) Tämän opinnäytetyön

tutkimusaineiston kerääminen tapahtui sähköisellä lomakekyselyllä, eli verkkokyselyllä. Verkkokyselyn käytön suosio kasvaa jatkuvasti, ja se on tehokas tapa tavoittaa tutkittavat, jos esimerkiksi kohderyhmä on hajallaan tai tutkittavat sijoittuvat maantieteellisesti laajalle alueelle. Verkkokyselyjen etuna on myös aineistonkeruun nopeus ja helppous, sillä vastaukset menevät suoraan tietokantaan, ja vastauksia on mahdollista tarkastella reaaliajassa. Verkkokysely myös helpottaa vastaajaa, sillä kyselyyn voi vastata silloin kun itse haluaa, ja siihen voi käyttää juuri sen verran aikaa kuin mitä tuntee tarpeelliseksi. (Kananen 2015, 214.) Lisäksi kyselyyn on mahdollista vastata älypuhelimella, joten vastaajan ei tarvitse avata tietokonetta vastaamiseen.

Tutkimusaihe voidaan myös joskus kokea arkaluontoiseksi, jolloin paperi- tai verkkokysely tulevat kysymykseen (Kananen 2015, 202). Synkkä matkailu on aihe, joka saattaa herättää ristiriitaisia ajatuksia ja mielipiteitä, joita ei välttämättä haluta sanoa ääneen edes haastattelussa. Esimerkiksi syyt synkän matkailun kohteisiin matkustamiselle voivat olla hyvinkin henkilökohtaisia, joten sähköinen kysely saattaa helpottaa kyselyyn osallistujien totuudenmukaista vastaamista. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti, jolloin vastaajan henkilöllisyyttä ei pystytä selvittämään. Myös tämä voi antaa vastaajalle turvallisuuden tunnetta, joka puolestaan saattaa lisätä totuudenmukaista vastaamista.

Kyselylomakkeella kerättävä aineisto voidaan hankkia monivalintakysymyksillä, avoimilla kysymyksillä ja sekamuotoisilla kysymyksillä. Kysymykset ovat yleensä suljettuja ja strukturoituja. (Vilka 2007, 67.) Tämän tutkimuksen verkkokyselyssä käytettiin strukturoituja kysymyksiä ja valmiita vastausvaihtoehtoja. Kyselyssä käytettiin monivalintakysymyksiä, sekamuotoisia kysymyksiä ja Likertin asteikkoa. Strukturoitujen kysymysten käyttö kyselylomakkeessa vaatii tutkittavan ilmiön tuntemista, sillä strukturoiduilla kysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, joissa tiedetään tarkasti mitä kysytään. Strukturoidussa kysymyksessä vastausvaihtoehdot ovat annettu valmiiksi, ja vastaaja valitsee niistä itselleen sopivimman. (Kananen 2015, 68, 204.)

Monivalintakysymyksellä tarkoitetaan kysymystyyppiä, jossa vastaaja voi valita useamman kuin yhden vaihtoehdon (Kananen 2015, 237). Sekamuotoisilla kysymyksillä puolestaan tarkoitetaan kysymyksiä, joissa suurin osa vastausvaihtoista on annettu etukäteen, mutta kysymysten lopussa on yksi avoin kysymys. Sekamuotoisia

kysymyksiä on suositeltavaa käyttää, jos on olemassa epäily, ettei kaikkia vastausvaihtoehtoja tiedetä. (Vilka 2007, 69.) Tällöin kyselyyn osallistuja voi antaa kysymykseen oman mielipiteensä.

Likertin asteikko on järjestysasteikko, jota käytetään tavallisimmin mielipidekysymyksissä. Se on usein neljä- tai viisiportainen asteikko, josta vastaajan tulee valita parhaiten omaa käsitystään kuvaava arvo. Likertin asteikko on sanallinen mittari, jossa ääripäitä voivat olla esimerkiksi täysin eri mieltä ja täysin samaa mieltä. (Heikkilä 2014, 51; Kananen 2015, 250.) Likertin asteikon käyttämiseen liittyy kuitenkin tulkin- taongelma, sillä arvot voidaan tulkita eri tavalla. Vaihtoehtojen järjestys kyselylomak- keessa kuitenkin helpottaa usein annettujen käsitteiden tulkintaa. (Kananen 2015, 250.)

3.2 Tulosten analysointi

Kyselyn tuloksia analysoitiin tarkastelemalla kvantitatiivisia tunnuslukuja, kuten keskiarvoa ja moodia. Vilkan (2007, 122) mukaan, Nummenmaa (2006) määrittelee keskiarvon olevan keskiluku, jolla kuvataan havaintoarvojen keskinäistä suuruutta. Keskiarvo saadaan laskemalla yhteen havaintojen mittaustulokset, joiden yhteenlaskettu summa jaetaan havaintojen lukumäärällä. Keskiarvo on herkkä poikkeaville havainnoille, joten jos aineistossa on jokin hyvin suuri tai hyvin pieni arvo, se voi vaikuttaa keskiarvon tarkkuuteen. Tällaisissa tilanteissa on suositeltavaa käyttää keskiarvon tukena myös esimerkiksi moodia ja mediaania. (Vilka 2007, 122–123.)

Moodilla, eli tyyppiarvolla tarkoitetaan sitä lukua tai arvoa, joka esiintyy aineistossa useimmin. Moodi saadaan, kun havainnot ryhmitellään ja luokitellaan, jolloin moodi kertoo sen arvon tai luokan, jossa esiintymistiheys on suurin. (Heikkilä 2014, 84; Vilka 2007, 121.) Tässä tutkimuksessa keskiarvoa ja moodia käytettiin Likertin asteikkojen yhteydessä, jolloin niitä oli hyödyllisintä käyttää. Aineiston analysointia havainnollistettiin graafisin kuvioin, esimerkiksi erilaisten kaavioiden avulla, jolloin tuloksia on helpompi ymmärtää, ja ne ovat selkeämpiä. Tässä tutkimuksessa käytettiin pääosin ympyräkaavioita sekä yhdistelmä- ja palkkikaavioita.

3.3 Kohderyhmä

Kohderymänä tutkimuksessa olivat satakuntalaiset nuoret ja nuoret aikuiset, mutta pääasiassa 15–25-vuotiaat. Kyselyyn saatiin vastauksia myös yli 25-vuotialta, mutta vastaukset laskettiin mukaan kyselyn tuloksiin. Kohderyhmä valittiin sen perusteella, että suomalaiset 15–25-vuotiaat matkustavat paljon, varsinkin kotimaassa. Vuonna 2017, kaikista kotimaan matkailijoista, 15–24-vuotiaiden osuus oli toiseksi suurin, eli 19 %. (Tilastokeskus www-sivut 2019.) Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, kiinnostaako synkkä matkailu myös nuorempaa väestöä. Kyseinen ikäryhmä matkustaa paljon, joten siihen kuuluvat henkilöt olisivat mahdollisia asiakkaita synkän- ja sota-historiallisen matkailun kohteille. Lisäksi kyseiseen kohderyhmään kuuluvat ovat helppo tavoittaa sosiaalisen median kautta, sillä se on iso osa tähän ikäryhmään kuuluvien elämää. Suurin osa 15–24-vuotiaista seuraa sosiaalista mediaa useamman kerran päivässä tai jopa jatkuvasti. Vain kahdesta neljään prosenttia tästä ikäryhmästä kertoo käyttävänsä sosiaalista mediaa harvemmin kuin kerran viikossa tai ei koskaan. (Kohvakka & Saarenmaa 2019.)

Kyselyyn osallistujat tavoitettiin sosiaalisen median kautta. Sosiaalinen media on nykyään erinomainen kanava tavoittaa paljon ihmisiä helposti ja nopeasti. Sosiaalisen median avulla saa näkyvyyttä ja huomiota, mutta se myös mahdollistaa kontaktin reaaliajassa. (Sosiaalinenmediaopetuksessa www-sivut n.d.) Jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava ja kyselyyn osallistujat vastaisivat kohderyhmää, kyselyyn osallistujien tuli kyselyssä kertoa ikänsä sekä asuinkuntansa. Lisäksi kyselyä jaettaessa spesifioitiin, että vastaajan toivottu ikäryhmä olisi 15–25-vuotta, ja asuinpaikan tulisi olla Satakunnassa. Kyselyyn vastaajia rohkaistiin myös jakamaan sitä eteenpäin omille kontakteilleen, jonka avulla siihen saatiin lisää vastaajia. Kyselyn eteenpäin jakaminen on nykyaikana helppoa linkin avulla, ja se pystytään vaivattomasti tekemään esimerkiksi oman älypuhelimien välityksellä.

3.4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen kirjallisuuskatsauksen aineisto (kirjat, verkkolähteet) hankittiin pääosin Internetistä ja kirjaston palveluja käyttäen. Internetissä on löydettävissä paljon tutkimuksia ja artikkeleita, sekä muuta materiaalia synkästä matkailusta, ja lisäksi

saatavilla on myös e-kirjoja. Käytettyjä hakusanoja tutkimuksessa olivat suomen kielellä esimerkiksi *synkkä matkailu*, *matkailu*, *sotamatkailu*, *ydinvoimamatkailu*, *katastrofialuematkailu*, *kulttuuriperintö* ja *eettisyys*. Englannin kielellä käsitteitä olivat esimerkiksi *dark tourism*, *war tourism*, *nuclear tourism*, *disaster area tourism*, *ethics*, *dark tourism controversies* ja *dark heritage*. Kirjallisuuskatsauksen aineistoon löytyi materiaalia pääosin englannin kielellä, sillä suomeksi synkästä matkailusta ei ole löydettävissä kovinkaan paljon tietoa.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä, sillä kyseisellä menetelmällä saatiin laajempi kuva kohderyhmän kiinnostuksesta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan, kuin mitä kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä olisi saatu. Vastavaa tutkimusta ei ole Satakunnan alueella tehty, joten sen avulla saatiin uutta tietoa tämän hetken tilanteesta. Kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä pystyttiin varmin kartoittamaan kiinnostusta, ja saatiin suuntaa antavia tuloksia, joita voidaan mahdollisesti hyödyntää esimerkiksi synkän matkailun kohteiden markkinoinnissa.

Opinnäytetyön tutkimusaineiston keruu toteutettiin sähköisellä lomakekyselyllä. Kysely luotiin Google Formsilla. Kyselyn toteuttaminen aloitettiin suunnittelemalla kysymykset, joiden avulla saataisiin vastaukset tutkimusongelmiin. Lisäksi suunniteltiin kyselyn alkuun teksti, jossa kerrotaan kyselyn yleisimmät asiat, kuten tekijä, miksi kysely tehdään, kauanko siihen kestää vastata, miten tuloksia hyödynnetään, sekä ettei kyselyyn vastanneiden henkilöllisyyttä pystytä selvittämään. Lisäksi kyseisessä tekstissä kerrottiin myös lyhyesti synkästä matkailusta, jos osa vastaajista ei tuntisi termiä. Näin pyrittiin välttämään isoimpia väärinkäsityksiä termiin liittyen.

Alustavat kysymykset tallennettiin ensin kyselyn testiversioon, joka lähetettiin muutamalle vastaanottajalle. Kyselyn testaamisen jälkeen, siihen tehtiin vielä joitakin muutoksia, esimerkiksi kysymysten muotoiluun ja sanavalintoihin liittyen. Alun perin kyselyssä oli esimerkiksi kysymys, jossa vastaajilta kysyttiin, mistä he ovat kotoisin. Tämä kysymys kuitenkin muotoiltiin uudestaan, jonka jälkeen lopullisessa kyselyssä kysyttiin vastaajilta, missä he asuvat. Tällöin vastaajat eivät erehtyisi vastaamaan aikaisempaa asuinkuntaansa, jos he tällä hetkellä kuitenkin asuvat Satakunnassa. Kysymysten testauksen jälkeen ne siirrettiin varsinaiseen kyselylomakkeeseen ja samalla kyselyn ulkoasua muokattiin. Kyselyn taustaväriksi valikoitui vaaleansininen, sillä

kyseinen väri oli miellyttävä ja neutraali. Tässä vaiheessa kyselyn loppuun lisättiin myös teksti, jossa kiitettiin vastaajaa hänen vastauksestaan sekä ajastaan.

Kun kyselyn ulkoasu ja kysymykset olivat valmiit, kysely julkaistiin ja sitä alettiin jakamaan eteenpäin. Kyselyyn oli mahdollista vastata ajalla 12.1.2021-26.1.2021. Kyselyä jaettiin eteenpäin sosiaalisen median välityksellä. Se julkaistiin esimerkiksi Facebookissa, Snapchatissa ja erilaisissa WhatsApp-ryhmissä. Lisäksi kyselyyn vastaajia kehoitettiin jakamaan sitä edelleen omille tutuilleen ja heidän tutuilleen. Kyselyyn oli tavoitteena saada 100 vastausta ja tämä määrä saatiin nopeasti täyteen. Kyselyyn saatiin ensimmäisen päivän aikana noin 80 vastausta. Seuraavana päivänä vastauksia kerääntyi noin 15, ja loput vastauksista tulivat viikon kuluessa. Kysely oli auki kaksi viikkoa mahdollisten uusien vastausten varalta, mutta niitä tuli viimeisen viikon aikana vain muutama ja suurin osa vastauksista saatiin jo ensimmäisen viikon aikana.

Kyselyn sulkeuduttua, vastaukset siirrettiin Exceliin, jossa niitä analysoitiin, ja jossa niistä muodostettiin taulukoita. Jokaisen kysymyksen vastauksista muodostettiin taulukko, josta näkyi saatujen vastausten yhteenveto. Tulosten havainnollistamisessa käytettiin pääosin ympyräkaavioita sekä yhdistelmä- ja palkkikaavioita, joiden ulkoasut pyrittiin pitämään yhtenäisinä ja yksinkertaisina, jotta ne olisivat helposti ymmärrettäviä. Joidenkin kysymysten vastauksista myös laskettiin keskiarvo ja moodi tukemaan vastausten analysointia. Keskiarvo ja moodi laskettiin niiden kysymysten vastauksista, joissa se oli hyödyllisintä.

4 SYNKKÄ MATKAILU JA SIIHEN LIITTYVÄT KÄSITTEET

Matkailulla tarkoitetaan toimintaa, kun ihmiset matkustavat tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolelle. Matkailuun liittyvän matkan kesto on enintään vuosi ja sen syynä voi olla esimerkiksi liikematka tai vapaa-ajan vietto. (Tilastokeskus www-sivut 2020.) Synkällä matkailulla tarkoitetaan matkustamista kohteisiin, joihin liittyy kuolema, kärsimys, väkivalta tai katastrofit. Yhteys paikoissa tapahtuneisiin synkkiin asioihin voi olla hyvin suora, kuten keskitysleireillä, mutta ne saattavat myös liittyä kohteeseen etäisesti, jolloin paikkoja ei välttämättä edes ymmärrä liittää synkkään matkailuun, ellei tiedä kohteen koko historiaa. (Hohenhaus 2020.)

Synkkä matkailu ei ole ilmiönä uusi. Synkkää matkailua on ollut olemassa jo pitkään, ja kuolema on aina kiehtonut ihmisiä. Esimerkiksi Rooman gladiaattoritaisteluja voidaan pitää yhtenä ensimmäisistä synkän matkailun ilmiöistä, sillä ihmiset lähtivät tarkoituksella katsomaan, kun gladiaattorit taistelivat kuolemaansa asti. Toinen esimerkki varhaisesta synkästä matkailusta ovat esimerkiksi keskiaikaiset teloitukset, joita ihmiset kokoontuivat keskiaikaisiin kaupunkeihin katsomaan. (Sharpley & Stone 2009, 4.)

Synkkä matkailu ei siis ole ilmiönä uusi, mutta käsitteenä sen sijaan on. Käsitettä synkkä matkailu (*dark tourism*) käyttivät ensimmäisinä Malcom Foley ja John Lennon vuonna 1996. (Sharpley & Stone 2009, 6.) Synkän matkailun käsite on uusi ja hyvin laaja, sillä erilaisia kohteita on paljon, ja tutkijat haluavat luokitella niitä esimerkiksi kohteiden synkkyysasteen mukaan. (Fonseca, Seabra & Silva 2016.) Synkän matkailun määritelmä ei ole kirjallisuudessa vielä vakiintunut, ja siitä on olemassa hieman toisistaan poikkeavia määritelmiä.

Sharpleyn ja Stonen (2009, 10) mukaan, synkän matkailun käsitteelle on olemassa myös vaihtoehtoista terminologiaa. Heidän mukaansa, Seaton (1996) käyttää synkästä matkailusta termiä ”*thanatourism*”, joka viittaa kuolemakeskeisiin matkailuaktiviteetteihin. Heidän mukaansa vaihtoehtoisia termejä synkän matkailun ilmiölle ovat myös esimerkiksi ”*morbid tourism*” (Blom 2000) ja ”*black spot tourism*” (Rojek 1993). (Sharpley & Stone 2009, 10.)

Sharpley ja Stone (2009, 15) kertovat, että Seaton (1996) määrittelee termin ”*thana-tourism*” olevan matkustamista, jonka motivaationa toimii halu kohdata kuolema, joko aidosti tai symbolisesti. Nämä kohtaamiset kuoleman kanssa liittyvät usein varsinkin väkivaltaiseen kuolemaan, mutta eivät kuitenkaan yksinomaan. Seaton (1996) ehdottaa myös, että synkkä matkailu on erityisesti käytöksellinen ilmiö, joka määrittyy matkailijan motiiveista ja kohteen piirteistä. (Sharpley & Stone 2009, 15.)

Hovin (2011) mukaan, Malcom Foley ja John Lennon (2004, 3) ovat luoneet synkän matkailun määritelmän, jossa he liittävät synkän matkailun lähihistorian tapahtumiin, ja pitävät sitä länsimaisena ilmiönä, joka on sidoksissa nykyaikaan sekä autenttisiin, kuolemaan liittyviin paikkoihin. Foleyn ja Lennonin mukaan, synkkä matkailu on väline, jonka avulla matkailija voi kyseenalaistaa nykyisyyden, modernin kehityksen ja sen seuraukset. Lisäksi synkkä matkailu on pelon, epävarmuuden, epäilyn ja levottomuuden kaupallistamista ja muuttamista hyödykkeiksi. (Hovi 2011, 183.) Foleyn ja Lennonin synkän matkailun määritelmän kronologisuutta ja maantieteellisyyttä on kritisoitu, ja tutkijat ovat laajentaneet synkän matkailun käsitteen kattamaan lähes kaiken kuolemaan, kärsimykseen tai kauhuun liittyvän matkailun. Esimerkiksi Seaton on esittänyt, että synkkä matkailu ei ole vain lähihistoriaan sidottua (Hovi 2011, 183), vaan sitä on ollut olemassa jo esimerkiksi Rooman gladiaattoritaisteluista lähtien.

Synkkään matkailuun liittyy erittäin paljon käsitteitä. Synkän matkailun alalajeja on monia, sillä synkkä matkailu ei terminä riitä kuvaamaan kaikkien alalajien ominaisuuksia. Synkkää matkailua pidetään sateenvarjoterminä, jonka alle eri alalajit sijoituvat. Alalajien määrittelyn tarkoituksena oli alun perin tuoda selvyyttä synkän matkailun käsitteelle, mutta samalla ne ovat heikentäneet sen ymmärrettävyyttä. (Light 2017, 281.) Synkän matkailun ymmärrettävyyttä heikentää myös se, että ihmiset pitävät eri asioita synkkänä matkailuna. Osa ihmisistä sisällyttää esimerkiksi aavematkailun (*ghost tourism*) synkkäksi matkailuksi, kun toiset eivät. (Hohenhaus 2020; Fonseca, Seabra & Silva 2016.) Synkästä matkailusta käytetään paljon eri termejä, niin suomeksi kuin englanniksi. Englannin kielellä termejä ovat esimerkiksi *dark tourism*, *grief tourism*, *thanatourism*, *black tourism* ja *morbid tourism*. Näistä tunnetuin ja tutkimuksissa yleisimmin käytetty on termi *dark tourism*. (Hovi 2011, 181; Sharpley & Stone 2009, 10). Suomen kielellä ei ole löydettävissä kovinkaan paljoa tietoa synkästä

matkailusta, ja myös Hovin (2011) mukaan, synkkää matkailua ei ole Suomessa tutkittu lähes lainkaan, eikä ilmiötä kuvaamaan ole muodostunut yksiselitteistä käsitettä. Suomeksi synkästä matkailusta käytetään esimerkiksi termejä *synkkä turismi*, *musta matkailu*, *tuska turismi*, *makaaberimatkailu*, *kauhumatkailu* ja *tumma turismi* (Hovi 2011, 181; YSO www-sivut 2020). Hovin (2011) mukaan, synkkä turismi on sopivin termi kuvaamaan ilmiötä, vaikka joissakin suomenkielisissä artikkeleissa ilmiöstä käytetään myös termejä *makaaberimatkailu* tai *kauhumatkailu*. (Hovi 2011, 181).

Synkkä matkailu on kasvattanut suosiotaan kahden vuosikymmenen aikana, ja media on vaikuttanut suuresti sen kasvuun (Sharpley & Stone 2009, 16). Ihmiset ovat aina olleet kiinnostuneita paikoista, joissa on esimerkiksi käyty taisteluita tai joissa on tapahtunut massamurha, mutta vierailu kyseisissä kohteissa on yleensä tapahtunut kohdullisen ajan sisällä tapahtuneesta. Nykyään, sosiaalisen median ja maailmanlaajuisen kommunikaation ansiosta, kuolemaan liittyvistä tapahtumista raportoidaan reaaliajassa, ja tapahtumia pystyy myös toistamaan useita kertoja. On siis myös mahdollista, että media kannustaa vierailijoita saapumaan paikoille, joissa murha on tapahtunut. (Craig & Thompson 2012, 174.)

Tunnettuja synkän matkailun kohteita, joissa tänä päivänä voi vierailla, ovat esimerkiksi Auschwitz-Birkenau keskitysleiri Puolassa, Tšernobylin alue Ukrainassa ja Ruandan kansanmurhan muistomerkki Kigalissa Afrikassa. (Hohenhaus 2020.) Auschwitz-Birkenau on tunnettu keskitysleiri, joka oli toiminnassa toisen maailmansodan aikaan, ja jossa tapettiin yhteensä yli miljoona ihmistä (Auschwitz-Birkenau State Museum www-sivut 2020). Ukrainassa sijaitseva Tšernobyl, on sen sijaan yksi tunnetuimmista ydinvoimaonnettomuuksien tapahtumapaikoista. Tuhoisa räjähdys tapahtui ydinvoimalassa vuonna 1986, ja sen seurauksena vapautui vaarallista säteilyä, joka levisi laajasti Eurooppaan, jopa Suomeen ja Ruotsiin asti. Tšernobylistä ja sen lähi-alueilla on räjähdysten vuoksi edelleen korkeat säteilytasot, jonka vuoksi se on yhä asuinkelvoton. (Blakemore 2019.) Ruandan kansanmurha tapahtui vuonna 1994, kun sen väestön pääryhmät taistelivat toisiaan vastaan. Taistelussa kuoli noin 80 000 ihmistä (BBC News www-sivut 2019). Kansanmurhan muistoksi on sittemmin rakennettu muistomerkkejä ympäri Ruandaa, ja niistä suurin sijaitsee Kigalissa. Kyseinen muistomerkki on museo, ja sen tarkoituksena on toimia kunnianosoituksena kansanmurhassa menehtyneille. Museon avulla pyritään tarjoamaan paikka tapahtuneen

muistelemiselle, ja samalla halutaan opettaa vierailijoita kansanmurhan tapahtumista. Museoon on mahdollista päästä vierailulle ja sinne on mahdollista varata ohjattuja kierroksia. (Kigali Genocide Memorial www-sivut n.d.; Visit Rwanda www-sivut n.d.)

Myös Satakunnassa on monia sotahistoriallisia kohteita, kuten Feldluftpark Pori ja Reposaaren linnakepuisto (Feldluftpark Pori www-sivut 2020; VisitPori www-sivut 2020), joissa on vahvasti synkkään matkailuun liittyviä piirteitä. Muita Suomessa sijaitsevia synkän matkailun kohteita ovat esimerkiksi entinen mielisairaala Seili, joka sijaitsee Turun saaristossa, ja Karjalan alueet. (Karjalan Liitto ry www-sivut 2020; Visit Seili www-sivut 2020.) Seilin saari toimi 1600–1800 luvuilla spitaalisten ja mielisairaiden hoitopaikkana, ja potilaat elivät siellä kurjissa oloissa eristyksissä muusta maailmasta (Visit Seili www-sivut 2020). Suomen itärajalta ja luovutetuilla Karjalan alueilla on käyty taisteluita niin talvi- kuin jatkosodankin aikaan (Karjalan Liitto ry www-sivut 2020). Esimerkiksi Suomussalmella sijaitseva Raatteentie on tunnettu kohde talvisodan tapahtumista, sillä siellä käytiin vuonna 1940 Raatteentien taistelu, joka oli yksi suurimpia Suomen armeijan voittoon päättyneitä taisteluita sodan aikana. (Raate www-sivut 2020.)

4.1 Synkän matkailun alalajeja

Synkkä matkailu voidaan luokitella moniin eri kategorioihin. Synkän matkailun kategorioita, eli alalajeja ovat esimerkiksi kansanmurhamatkailu, ydinvoimamatkailu, holokaustimatkailu, katastrofialuematkailu ja hautausmaamatkailu. (Hohenhaus 2020.) Tässä opinnäytetyössä esitellään näistä alalajeista muutama.

Kansanmurhamatkailu (*genocide tourism*) tarkoittaa sellaisilla paikoilla vierailua, joissa on tapahtunut kansanmurha, tai joka jollakin tavalla liittyy siihen. Erityisesti tästä synkän matkailun muodosta on enenevässä määrin todisteita, mutta se myös aiheuttaa ristiriitaisia mielipiteitä, ja sen ajatellaan sisältävän esimerkiksi tirkistelyn (*voyeurism*) piirteitä matkailijoiden toimesta. (Sharpley 2014, 61.) Kansanmurhamatkailuun lukeutuvat esimerkiksi vierailu keskitysleireillä tai Kigalissa, Ruandan kansanmurhan paikalla (Hohenhaus 2020).

Yksi synkän matkailun alalajeista on katastrofialuematkailu (*disaster area tourism*), ja se tarkoittaa nimensä mukaisesti katastrofialueilla tapahtuvaa matkailua. Katastrofialuematkailuun liittyvät kohteet voivat olla joko ihmisen aiheuttamia tai esimerkiksi luonnonkatastrofien, kuten maanjäristysten seurausta. Ihmiset vierailevat katastrofialueilla esimerkiksi uusien kokemusten vuoksi, he haluavat oppia uutta tai laajentaa sosiaalista tietoisuuttaan. (Stainton 2020.) Yhtenä vanhimmista katastrofimatkailun kohteista voidaan pitää Pompeijia, jonne matkailijat pääsevät nykyään oppimaan alueen historiasta ja tulivuori Vesuviuksen toiminnasta. (Fonseca, Seabra & Silva 2016.)

Ydinvoimamatkailulla (*nuclear tourism*) tarkoitetaan vierailua sellaisissa kohteissa, joissa on joko testattu ydinvoimaa, sitä on tahallisesti käytetty, tai siitä on aiheutunut vakava onnettomuus. Ydinvoimamatkailun kohteita ovat esimerkiksi Hiroshima, Tšernobylin alue, Nevadan ydinvoima-aseiden testialue ja Bikiniatollit, jotka olivat Yhdysvaltojen atomipommien testauksen alaisina. (Moss 2020.) Myös ydinvoiman historiaan liittyvät museot ovat ydinvoimamatkailun kohteita (Hohenhaus 2020).

4.2 Sotamatkailu

Sotamatkailu (*war tourism*), joka liittyy tähän opinnäytetyöhön vahvasti, on sota-alueilla tapahtuvaa matkailua (Hohenhaus 2020). Sotamatkailussa vierailaan entisillä sotien taistelukentillä, haudoilla, museoissa tai muistomerkeillä. Sotamatkailussa ei keskitytä vain kärsimykseen ja kuolemaan, vaan ihmiset vierailevat paikoilla myös siksi, että ne ovat merkittävä osa jonkin kansakunnan historiaa. (Fonseca, Seabra & Silva 2016.) Sotamatkailuun kuuluvat kohteet myös pyrkivät opettamaan vierailijaa siellä tapahtuneista asioista (Stone 2006, 156).

Basarin & Hall (2008) toteavat, että O'Bannonin (2006) mukaan, taistelukentillä vierailusta on viime vuosikymmenien aikana tullut yksi nopeimmin kasvavista matkailun ilmiöistä. Se alkoi yleistyä, kun veteraanit ja heidän perheensä halusivat vieraila paikoissa, joilla on heille suuri merkitys. Lisäksi toisen maailmansodan jälkeen, lentoliikenteen yleistyessä ja sen halventuessa, monet sodassa taistelleet sotilaat halusivat käydä vierailemassa paikoissa, joissa olivat taistelleet, jotta he voisivat sanoa hyvästit

kaatuneille tovereilleen. (Basarin & Hall 2008, 47.) Matkailijat vierailevat taistelukentillä varsinkin siksi, että he ovat kiinnostuneita historiasta, haluavat esimerkiksi muodostaa yhteyden uudelleen historian kanssa tai osoittaa kunnioitusta sodassa taistelleille sotilaille. (Basarin & Hall 2008, 47.) Kyseisten paikkojen voidaan ajatella olevan epätavallisia siksi, että taisteluihin osallistuivat yleisesti vastakkaiset ryhmät, kansat tai kansakunnat. Ne kiinnostavat siis hyvin erilaisia vierailijoita eri syistä. Esimerkiksi merkittävät historialliset taistelukentät, kuten Waterloo, Normandia tai Gallipoli, vetävät puoleensa valtavia ihmisjoukkoja taistelujen kunniaksi pidettäviin muistotilaisuuksiin. (UNWTO 2011, 10–11.)

Suomessa sotamatkailun kohteita on monia, esimerkiksi Karjalankannas ja sen sotalueet. Karjalaan järjestetään erilaisia tilausmatkoja, joissa tutustutaan sotien taistelupaikkoihin ja historiaan. (Lomalinjat [www-sivut](#) 2020.) Myös Feldluftpark Poriin on järjestetty esimerkiksi yleisökaivauksia. Yleisökaivauksiin osallistujat pääsevät itse osallistumaan alueen kaivauksiin (Feldluftpark [www-sivut](#) 2020), joissa he saavat kokea itse sen, miltä tuntuu tutkia menneisyyttä ja historiaa. Lisäksi he luultavasti oppivat jatkosodasta ja Porin lentokentän historiasta.

4.3 Synkkä kulttuuriperintö

Kulttuuriperintöön voidaan laajimmiltaan sisällyttää kaikki kulttuurin muodot, mutta yleensä se jaetaan aineelliseen- ja aineettomaan kulttuuriperintöön. Aineellinen kulttuuriperintö voi olla joko kiinteää, kuten monumentit ja historiallisesti merkittävät rakennukset, tai irtaimistoa, kuten taulut, patsaat tai kolikot. Aineelliseen kulttuuriperintöön voidaan laskea myös vedenalainen kulttuuriperintö, johon kuuluvat esimerkiksi laivojen hylät ja tuhoutuneiden kaupunkien vedenalaiset rauniot. (Hovi 2011, 182; UNESCO [www-sivut](#) n.d.)

Kulttuuriperintö ei kuitenkaan tarkoita pelkästään rakennuksia ja luontokohteita, vaan se voi olla myös aineetonta. Aineettomalla kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan perinteitä, jotka ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle (UNESCO [www-sivut](#) n.d.). Aineeton kulttuuriperintö on tunnustettu osaksi kulttuuriperimää yhteisön tai ryhmän toimesta, ja siihen voivat kuulua esimerkiksi suullinen perinne, esittävä taide, sosiaaliset

käytännöt, erilaiset rituaalit ja juhlat, tiedot ja käytännöt, tai taitoa tuottaa perinteisiä käsitöitä. (Aineeton kulttuuriperintö www-sivut n.d; UNESCO www-sivut n.d.) Aineeton kulttuuriperintö on tärkeää kulttuurisen monimuotoisuuden ylläpitämisen kannalta, ja toisten maiden tai alueiden kulttuurin ymmärtäminen auttaa kunnioittamaan erilaisia elämäntapoja. (UNESCO www-sivut n.d.)

Kulttuurimatkailun katsotaan olevan yksi nykypäivän matkailun merkittävimmistä ilmiöistä. Se on avoin jatkuvalle innovoinnille ja uusien tuotteiden luomiselle. Se vastaa hyvin uusien kokemusten kysyntään, joita matkailijat nykyään tavoittelevat. (World Tourism Organization 2012, 1.) Kohteiden saatavuuden, sekä yleisesti tiedon ja liikkuvuuden lisääntymisen ansiosta, maailmassa on olemassa laajalti levinnyt kiinnostus vieraisiin kohteisiin sekä valtava kysyntä vierailu niissä, ja kokea kohteet henkilökohtaisesti. (UNWTO 2011, 7.) Kulttuurimatkailussa tuotetaan matkailutuotteita- ja palveluja, hyödyntäen alueellisia ja paikallisia voimavaroja, joita tarjotaan liiketoiminnallisilla perusteilla. Tavoitteena on tutustua kyseisiin kulttuurisiin voimavaroihin sekä luoda elämyksiä, ja antaa mahdollisuus oppia niistä lisää. Tällä tavoin, lisätään ihmisten ymmärrystä sekä omasta että muiden kulttuurista, ja vahvistetaan ihmisen identiteettiä. (Business Finland www-sivut n.d.)

Myös synkkä matkailu on osa kulttuurimatkailua, ja monet synkän matkailun kohteet ovat samanaikaisesti sekä kulttuuriperintökohteita että osa kulttuurihistoriaa. Tämän vuoksi synkissä kohteissa vierailua ei aina voida laskea vain synkäksi matkailuksi. (Hovi 2011, 193.) Kun kulttuuriperintö liittyy pahuuteen ja on jotakin synkemmäksi mielletävää, kuten sotien-, teloitusten-, tai luonnonkatastrofien tapahtumapaikka, sitä kutsutaan synkäksi kulttuuriperinnöksi (*dark heritage*). (Hovi 2011, 182.) Synkkä kulttuuriperintö on hyödyllisempää nähdä laajana sateenvarjoterminä, joka avartaa kulttuuriperinnön tutkimuskenttää uudenslaisista näkökulmista, eikä keskity vain kuoleman tai hirmutekojen perintöön, vaan kattaa laajan kirjon erilaisia aiheita sekä teemoja, joita perinteiset kulttuuriperinnön käsittelytavat eivät ota huomioon. (Seitsonen 2018.)

Synkän kulttuuriperinnön kohteita ovat esimerkiksi keskitysleirit, kuten Auschwitz. Synkkä kulttuuriperintö kattaa lisäksi vaikeammin määriteltäviä sekä häilyvämpiä kohteita, kuten pommitus- ja teloituspaiikkoja. Synkkään kulttuuriperintöön kuuluvat

myös vaietut tai ei-toivotut kulttuuriperintöteemat, kuten tunnetut onnettomuuspaikat, ympäristön saastuminen ja sen seuraukset, tai teollisuustyöläisten jatkuva kärsimys eri puolilla maailmaa. (Seitsonen 2018.) Synkän kulttuuriperinnön kohteet eivät kuitenkaan välttämättä esittäydy yhtä synkkinä kaikille, vaan henkilön oma tausta, yhteiskunnan hierarkia ja tapahtuman jälkeen kulunut aika vaikuttavat synkkyuden tulkitsemiseen. (Seitsonen 2018.)

4.4 UNESCO:n Maailmanperintökohteet

Merkittäviä kulttuuriperintökohteita voidaan esittää lisättäväksi UNESCO:n maailmanperintökohteiden listalle. Kun kohde lisätään maailmanperintökohteiden listalle, voidaan sen suojelua, ja esimerkiksi entisöintiä varten ottaa käyttöön konkreettisia toimenpiteitä. Kohteet voivat olla joko kulttuuri- tai luontokohteita. Maailmanperintökohteita on tällä hetkellä listattu 1121 ja Suomessa sijaitsee niistä seitsemän. (UNESCO www-sivut 2020.)

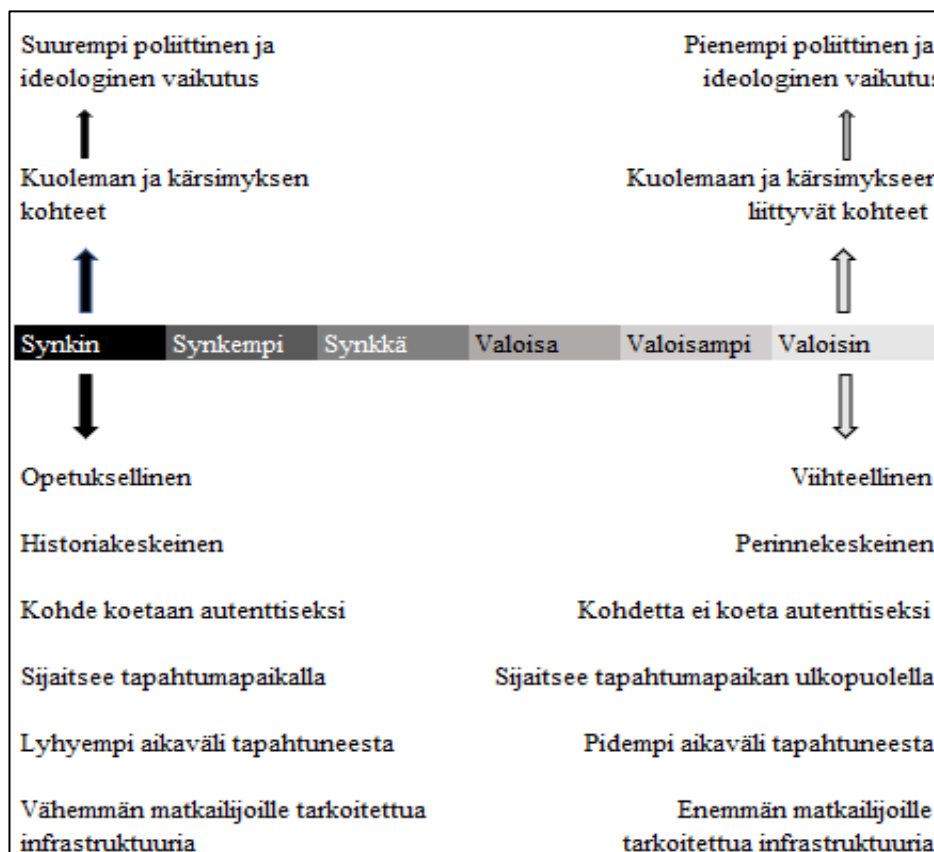
Jotta kohde voitaisiin lisätä maailmanperintökohteiden listalle, tulee sen olla eheä kokonaisuus, ja sisältää kaikki ne elementit, jotka ovat välttämättömiä kohteen yleismaailmallisen arvon ilmaisemiseksi. Lisäksi kohteen täytyy esimerkiksi olla autenttinen, ja sillä täytyy olla pitkäaikainen suojelu sekä paikallisyhteisön tuki. (UNESCO www-sivut 2020; Museovirasto www-sivut n.d.) Kohteen täytyy myös täyttää vähintään yksi kymmenestä asetetuista kriteereistä. Kriteereitä ovat esimerkiksi, että kohde on inhimillisen luovuuden mestariteos, poikkeuksellisen merkittävä todiste olemassa olevasta tai jo hävinneestä kulttuurista, merkittävää historiallista aikakautta edustava rakennustyyppi, kohde on uhanalaisen eläinlajin tyyssija tai se edustaa poikkeuksellisen kaunista maisemaa. (UNESCO www-sivut 2020; Museovirasto www-sivut n.d.)

Myös synkän matkailun kohteet voivat olla maailmanperintökohteita. Esimerkiksi Auschwitz-Birkenau, Robben Island, Bikiniatollit ja Hiroshiman rauhanmuistomerkki ovat maailmanperintökohteiden listalla. Kaikki kyseiset kohteet ovat autenttisia, ja niissä täyttyy vähintään yksi kymmenestä kriteeristä maailmanperintökohteen valinnalle. Kaikissa kyseisissä kohteissa täyttyy kriteereistä kuudes, eli ne liittyvät suoraan

tai aineettomasti tapahtumiin, aatteisiin, eläviin perinteisiin, uskontoihin ja uskomuksiin tai taiteellisiin teoksiin. (UNESCO www-sivut 2020.)

4.5 Synkkyuden määrittely

Synkän matkailun kohteiden kirjo on laaja, ja jotkin kohteet ovat synkempiä kuin toiset. Synkkä matkailu on myös terminä laaja, eikä se kata kaikkia tämän matkailun lajin kerroksia. (Stone 2006, 150.) Joissakin kohteissa esimerkiksi kuolema on tapahtunut oikeasti, kun toiset kohteet ovat tarkoituksella rakennettu, jotta tapahtumat voitaisiin luoda uudestaan. Synkän matkailun tutkijat ovat laatineet erilaisia asteikkoja sekä määritelmiä, joilla synkkyyttä on mahdollista mitata. Esimerkiksi Philip Stone on laatinut asteikon (Kuva 1), jonka avulla voidaan mitata kohteen synkkyyttä synkimmästä valoisimpaan. (Fonseca, Seabra & Silva 2016.)

Kuva 1. Synkän matkailun asteikko. Stone (2006, 151) asteikkoa mukailen.

Joidenkin kohteiden on mahdollista tarjota matkailijoille synkempi tuote ja kokemus, riippuen kyseisen kohteen piirteistä. Synkän matkailun asteikon avulla voidaan

tarkastella mahdollisia synkkyyden sävyjä, jotka vaihtelevat synkimmän ja valoisimman välillä. Kohteet asetetaan asteikolle niiden hallitsevien piirteiden perusteella, eli esimerkiksi, onko kohteen tarkoitus olla opettavainen vai viihdyttävä, tai onko sillä poliittista vaikutusta. (Stone 2006, 151–152.)

Asteikon mukaan, kaikista synkimmät kohteet ovat sellaisia, joissa kuolemaa ja kärsimystä on oikeasti tapahtunut. Kohteilla on esimerkiksi suuri poliittinen ja ideologinen vaikutus, ne ovat historiakeskeisiä, niillä on lyhyempi aikaväli tapahtuneen kanssa ja niiden avulla pyritään opettamaan vierailijoita. Sen sijaan vähiten synkimmät kohteet vain liittyvät kuolemaan ja kärsimykseen. Ne ovat viihteellisiä, tapahtuneeseen on pidempi aikaväli, niillä ei ole suurta poliittista tai ideologista vaikutusta, ja ne eivät välttämättä sijaitse tapahtumapaikalla. Kyseiset kohteet voivat myös olla tarkoituksella rakennettuja, ja niissä saattaa myös olla enemmän matkailijoille tarkoitettua infrastruktuuria, kuin synkemmissä kohteissa. (Stone 2006, 151.)

Stonen (2006) mukaan, Seaton (1999) kuvailee, ettei synkän matkailun palvelujen tuottaminen ole pelkästään kuluttajavetoista, vaan se on altis kulttuurisille ja poliittisille muutoksille. Sen vuoksi, synkkyyden sävyt voivat muuttua esimerkiksi erilaisten tapahtumien, kuten sodan tai terrorismi-iskujen myötä. (Stone 2006, 150.) Lisäksi synkän matkailun asteikko on joustava, eivätkä kaikki kohteet välttämättä sisällä kaikkia määriteltyjä piirteitä. Kohteet saattavat myös olla monikerroksisia, ja ne voivat sisältää piirteitä monista eri kategorioista. (Stone 2006, 157–158.) Myös sillä on hyvin paljon merkitystä, sijaitseeko kohde paikalla, jossa kuolema on tapahtunut vai sijaitseeko se jossakin muualla. Stone (2006) kuvailee, että Milesin (2002) mukaan, esimerkiksi kokemus Auschwitz-Birkenaun keskitysleirillä on paljon synkempi, kuin vierailu US Holocaust Memorial museossa, joka vain liittyy kuolemaan. (Stone 2006, 150–152.) Auschwitz sen sijaan on autenttinen kohde, sillä se kertoo kokonaisuudessaan kuolemasta, ja sijaitsee juuri sillä paikalla, jossa kuolemaa on tapahtunut. Tapahtuneesta on kulunut vasta vähän aikaa, joten se saattaa tehdä kohteesta synkemmän ja synnyttää enemmän empatiaa ihmisten keskuudessa. Auschwitzissa kuolema ja siellä aiheutunut kärsimys konkretisoituvat. Auschwitziin matkustamisen taustalla voi olla matkailijan halu kohdata kuoleman ja kärsimyksen laajuus sekä ymmärtää sitä. (Stone 2006, 150–152; Hovi 2011, 187–188.)

4.6 Synkän matkailun palveluntarjoajat

Stone on määritellyt seitsemän synkän matkailun palveluntarjoajaa (*seven dark suppliers*), jotka on luotu mukailen synkän matkailun asteikkoa. Kyseiset palveluntarjoajat tuottavat synkkiä matkailupalveluja, ja niiden määrittely auttaa luomaan käsitteellistä pohjaa synkän matkailun tarjonnalle. Synkkä matkailu on laaja ja monikerroksinen käsite, joten synkän matkailun asteikko ja seitsemän synkän matkailun palveluntarjoajaa muodostavat rakenteen, jonka avulla voidaan luoda puitteet synkän matkailun tuotevalikoimaan. (Fonseca, Seabra & Silva 2016; Stone 2006, 150.)

Synkän matkailun palveluntarjoajat antavat mahdollisuuden, yhdessä synkän matkailun asteikon kanssa, määrittää yritysten ja nähtävyyksien luokittelun synkkyysasteen mukaan. Stone on määritellyt palveluntarjoajien keskeisimmät ominaisuudet, ja niiden avulla voidaan pohtia, mihin kategoriaan yritys tai nähtävyys kuuluu. (Stone 2006, 152.) Synkän matkailun palveluntarjoajista ei ole löydettävissä vahvistettuja suomennoksia, ja ne ovatkin melko vaikeita kääntää suomen kielelle ja toimivat paremmin englanniksi. Tässä opinnäytetyössä on käytetty suomennoksia, jotka on laadittu synkien palveluntarjoajien selitysten pohjalta. Lisäksi englanninkieliset termit ovat lisätty sulkuihin helpottamaan käsitteiden ymmärtämistä.

4.6.1 Synkän hovin tehtaät

Synkän hovin tehtailla (*dark fun factories*) ei nimestään huolimatta viitata tehtaisiin, vaan sellaisiin kohteisiin, nähtävyyksiin ja kierroksiin, jotka keskittyvät pääasiassa viihteellisyyteen ja kaupallisuuteen. Kyseiset kohteet ovat usein synkän matkailun asteikon valoisammassa päässä. Ne esittelevät siistittyjä, oikeita tai fiktiivisiä tapahtumia, jotka liittyvät kuolemaan, ja kohteita ei pidetä kovinkaan autenttisina. Tällaiset kohteet tarvitsevat usein korkeatasoista matkailun infrastruktuuria toimiakseen. (Stone 2006, 152.)

Synkän hovin tehtaita ovat esimerkiksi London Dungeon Englannissa ja Dracula-matkailun kohteet Romaniassa. London Dungeon tarjoaa perheystävällisellä tavalla mahdollisuuden tarkastella jäljiteltäviä kuolemaa ja siihen liittyvää kärsimystä. London

Dungeonissa esitellään hirvittävästä menneisyydestä kertovia näyttelyjä, joiden aiheina ovat esimerkiksi musta surma ja Viiltäjä Jack. (Stone 2006, 152.)

Dracula-matkailulla tarkoitetaan matkailua, joka liittyy joko Bram Stokerin luomaan vampyyrikreivi Draculaan, tai historiallisena Draculana tunnettuun Vlad Seivästäjään. Dracula-matkailuun liittyviä matkakohteita löytyy esimerkiksi Isosta-Britanniasta ja Romaniasta, ja sen keskeisenä osana pidetään Dracula-kierroksia, joissa vierailaan fiktiiviseen Draculaan tai Vlad Seivästäjään liittyvissä kohteissa. (Hovi 2011, 190.)

4.6.2 Synkät näyttelyt

Synkät näyttelyt (*dark exhibitions*) ovat näyttelyitä tai kohteita, jotka pyörivät kuoleman, kärsimyksen ja makaaberiuuden ympärillä, ja niiden tavoitteena on pyrkiä opettamaan. Kyseiseen kategoriaan kuuluvat kohteet voidaan asettaa synkän matkailun asteikossa synkempään päähän. Synkät näyttelyt voidaan kokea vakavampina ja synkempinä kuin synkän hovin tarjoajat, mutta ne kuitenkin saattavat sisältää myös kaupallisen ja viihteellisen puolen. Synkkiin näyttelyihin kuuluvat kohteet sisältävät usein myös jonkinlaista matkailun infrastruktuuria ja sijaitsevat kaukana paikasta, jossa kuolema tai makaaberi asia on tapahtunut. (Stone 2006, 153.)

Äärimmäinen esimerkki synkistä näyttelyistä on Body Worlds-näyttely, jossa vierailijat pääsevät katsomaan oikeita ruumiinosia lähietäisyydeltä (Stone 2006, 153). Näyttelyn ovat perustaneet vuonna 1995 tohtorit Angelina Whalley ja Gunther von Hagens. Body Worlds on maailman suosituin kiertävä näyttely ja avaamisensa jälkeen, se on houkuttellut yli 50 miljoonaa kävijää yli 140 eri kaupungissa. Näyttelyt sisältävät oikeita ruumiinosia, kuten verisuonia, hermostoja ja keuhkoja. (Body Worlds www-sivut 2020.) Näyttelyn ruumiit ja niiden osat ovat säilötty käyttäen plastinointia, jossa ruumiin nesteet ja rasvat korvataan nestemäisillä muoveilla. Korvaamisen jälkeen, ne säilötään käyttämällä valoa tai lämpöä, jolloin ruumiista tulee jäykempiä ja kestäviä. Ruumiit asetetaan harkitusti asentoihin, jotka mahdollistavat parhaan oppimiskokemuksen. (Body Worlds www-sivut 2020.) Body Worlds-näyttelyn tarkoituksena on opettaa vierailijoita ihmiskehon rakenteesta, toiminnasta ja heikkoudesta. Sen avulla

halutaan myös opettaa, kuinka hauras ihmisen keho on ja miten tärkeää on pitää siitä huolta. (Body Worlds www-sivut 2020.)

4.6.3 Synkät vankityrmit

Synkillä vankityrmillä (*dark dungeons*) tarkoitetaan niitä kohteita ja nähtävyyksiä, jotka edustavat menneitä rikoksia nykyajan matkailijoille. Ne ovat usein entisiä vankiloita ja oikeustaloja, joita ei alun perin oltu tarkoitettu synkän matkailun kohteiksi. Tähän kategoriaan kuuluvilla kohteilla on usein sekä viihteellisyyteen että opettavuuteen pyrkivät arvot. Ne ovat usein melko kaupallisia, ja omaavat jonkin verran matkailun infrastruktuuria. Synkkien vankityrmien voidaan ajatella olevan synkän matkailun asteikon keskiössä, sillä niissä voidaan tunnistaa sekä synkkiä että valoisia piirteitä. (Stone 2006, 154.)

Esimerkki synkästä vankityrmästä on Cornwallissa Englannissa sijaitseva, Bodmin Jail Centre, jossa vierailijat pääsevät tutustumaan maanalaisiin tyrmiin, ja oppimaan entisestä rikoslaista ja oikeudesta. Bodmin Jail Centressä vierailijat pääsevät näkemään, millaisia rikoksia entiset vangit ovat tehneet, ja mitä rangaistuksia heille on annettu. (Stone 2006, 154.) Jotkin kohteet kuitenkin keskittyvät entisaikojen sijasta lähihistoriaan, ja ovat sisällyttäneet poliittisia vaikutteita ja ideologiaa tuotteeseensa. Esimerkki tällaisesta kohteesta on Kapkaupungissa sijaitseva Nelson Mandelan entinen vankila, Robben Island, joka on erottamattomasti linkitetty taisteluun kolonialismia vastaan. Robben Islandin vankila tuo monille mieleen taistelun vapaudesta ja demokratiasta sekä rauhan saamisesta Etelä-Afrikkaan. Oppiminen, suojeleminen ja muistelemisen liittyvät suuresti Robben Islandiin, ja kyseisiä piirteitä onkin hyödynnetty sen tuotesuunnittelussa. (Stone 2006, 154.)

4.6.4 Synkät hautapaikat

Synkät hautapaikat (*dark resting places*) keskittyvät hautausmaihin ja hautoihin, jotka voidaan nähdä potentiaalisina synkän matkailun kohteina. Yhä useammat matkailijat sisällyttävät hautausmaalla vierailun osaksi matkaansa. Matkailun suunnittelijat käyttävät hautausmaita usein välineenä esimerkiksi ylläpitääkseen paikallisten yhteisöjen

ekologiaa, lisätäkseen vierailijoiden määrää alueelle tai suojellakseen jonkin alueen rakenteellista eheyttä. (Fonseca, Seabra & Silva 2016; Stone 2006, 154.)

Synkkien hautapaikkojen periaatteena voidaan pitää romanttisten ja goottisten veistosten sekä arkkitehtuurin edistämistä ja suojelua, huoltamalla hautakiviä, hautoja sekä mausoleumeja. Historiakeskeisyys, konservatiivisuus ja muisteleminen ovat synkkien hautapaikkojen keskeisimpiä piirteitä, ja ne tarjoavat mahdollisuuden osoittaa kunnioitusta menehtyneille. Yksi maailman kuuluisimmista synkistä hautapaikoista on Pariisissa sijaitseva Père-Lachaise, joka on Ranskan suosituin hautausmaa. (Stone 2006, 155.) Se on tunnettu esimerkiksi Jim Morrisonin ja Oscar Wilden sekä lukuisien muiden kuuluisuuksien hautapaikkana. (Daul 2018.)

Osa tähän kategoriaan kuuluvista kohteista on kuitenkin alkanut sisällyttää tuotteeseensa enemmän viihteellisyyttä ja kaupallisuutta, jolloin se saattaa siirtyä lähemmäksi valoisaa päätä synkän matkailun asteikolla. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi Hollywoodissa järjestettävät Dearly Departed-kierrokset, joiden aikana osallistuja pääsee tutustumaan julkisuuden henkilöiden kuolemiin. (Stone 2006, 155.)

4.6.5 Synkät pyhäköt

Synkät pyhäköt (*dark shrines*) pystytetään joko kuoleman tapahtumapaikalle tai hyvin lähelle sitä ja usein lyhyen ajan kuluessa tapahtuneesta. Pyhäköt syntyvät joko tarkoituksella tai tahattomasti, ja niiden tarkoituksena on antaa vierailijoille mahdollisuus muistella ja kunnioittaa menehtyneitä. Synkät pyhäköt ovat kohteina synkimmästä päästä, mutta ne ovat harvoin tehty matkailua varten, joten ne eivät sisällä paljoakaan matkailuun tarkoitettua infrastruktuuria väliaikaisen luonteensa vuoksi. (Stone 2006, 155.)

Esimerkki synkästä pyhäköstä on kukkarakennelma, joka rakennettiin Kensingtonin palatsin porteille prinsessa Dianan kuoltua vuonna 1997. Rakennelma on sittemmin purettu ja rakennettu uudelleen prinsessan haudalle, joka sijaitsee hänen lapsuudenkodissaan Althorp Housessa. Yleensä synkät pyhäköt ovat usein väliaikaisia, mutta prinsessa Dianan haudalla vierailee edelleen paljon matkailijoita. Althorp House jatkaa

kehittymistään, ja on luonut ympärilleen lisää matkailun tarpeisiin rakennettua infrastruktuuria ja esimerkiksi näyttelyitä, jotka kuvastavat Dianan kuolemaa. (Stone 2006, 155.)

4.6.6 Synkät konfliktialueet

Synkät konfliktialueet (*dark conflict sites*) liittyvät sotiin ja taistelukenttiin sekä niiden hyödyntämiseen mahdollisina matkailutuotteina. Kyseiset kohteet pyrkivät opetuksellisuuteen, eikä niitä oltu alun perin tarkoitettu matkailukohteiksi. Ne ovat hyvin historiakeskeisiä, ja niiden avulla vierailijat voivat muistella tapahtunutta sotaa. (Stone 2006, 156.)

Synkkiä konfliktialueita ei pidetä kovin kaupallisina, ja ne kuuluvat synkän matkailun asteikon synkempään päähän. Kaupallisuus kuitenkin lisääntyy kohteissa, jotka kehittävät itselleen enemmän matkailuun tarkoitettua infrastruktuuria. Esimerkiksi monet matkanjärjestäjät järjestävät matkoja sotien tapahtumapaikoille ja taistelukentille, jolloin matkailijat pystyvät kokemaan ne erilaisten kierrosten kautta. (Stone 2006, 156.) Suomessa tällaisia kierroksia järjestää esimerkiksi Lomalinjat, joka tarjoaa matkoja Karjalankankaalle, Viipuriin ja Petroskoihin, mutta lisäksi myös muihin maihin, kuten Ranskaan, Normandian alueelle. (Lomalinjat [www-sivut](#) 2020.)

Taistelukenttiä ja konfliktialueita on olemassa lukuisia ympäri maailman, mutta suurin ero niiden synkkyyden välillä on tapahtuneesta kulunut aikaväli. Sodat, joita kukaan elävä ei ole enää muistamassa, ovat usein enemmän romantisoituja ja viihteellisempiä, kuin ne sodat, joiden käymisestä on kulunut vähemmän aikaa. Vanhemmat taistelupaikat ovat siis synkän matkailun asteikolla hieman valoisammassa päässä. Tämä näkyy myös esimerkiksi siinä, että kyseisistä sodista järjestetään uudelleen näyteltyjä kohtauksia, joiden kautta osallistujat herättävät historian henkiin. (Stone 2006, 165.)

4.6.7 Synkät kansanmurhien tapahtumapaikat

Synkät kansanmurhien tapahtumapaikat (*dark camps of genocide*) viittaavat nimensä mukaisesti niihin paikkoihin, joissa keskeisinä teemoina ovat kansanmurha, julmuus

ja katastrofit. Kyseiset kohteet kuuluvat synkän matkailun asteikon kaikista synkim-pään päähän. Kansanmurhapaikat sijaitsevat yleensä juuri sillä paikalla, jossa kansanmurha on tapahtunut, ja niiden pyrkimyksenä on opettaa traagisesta tapahtumasta. Kohteet kertovat hirvittävän, mutta todenmukaisen tarinan ihmisten kärsimyksestä, ja niihin liittyy yleensä korkea poliittinen ideologia. (Stone 2006, 157.)

Synkkien kansanmurhapaikkojen kenties tunnetuimmat kohteet liittyvät holokaustiin. Esimerkiksi Auschwitz-Birkenaun keskitysleiri on selvä synkän kansanmurhan tapahtumapaikka, ja yksi holokaustin keskeisimmistä paikoista. Varsinkin holokaustiin liittyvät kohteet ovat tunnettuja synkän matkailun kohteita median ja ihmisten keskuudessa. (Stone 2006, 157.) Auschwitz-Birkenau on toisen maailmansodan aikainen keskitysleirikompleksi. Se avattiin alun perin vankilaksi puolalaisille sotavangeille, mutta kun juutalaisten massamurhat aloitettiin vuonna 1942, suurin osa vangeista oli juutalaisia. On arvioitu, että Auschwitzissa on vuosina 1940–1944 tapettu noin 1,1 miljoonaa ihmistä. Juutalaisten massamurhien lisäksi, leireillä tapettiin ihmisiä monilla eri tavoilla, kuten ampumalla, mutta vankeja kuoli myös työntekoon ja tauteihin huonojen olosuhteiden vuoksi. (Auschwitz-Birkenau State Museum www-sivut 2020.)

Muita kansanmurhapaikkoja maailmassa, jotka eivät liity holokaustiin, löytyy esimerkiksi Kambodžasta ja Ruandasta. Kambodžan kansanmurha tapahtui vuosien 1975 ja 1979 välillä. Näiden vuosien aikana, Pol Potin johtamat, marxilaiskommunistista aatetta kannattavat punakhmerit valloittivat maata. Ihmisiä kuoli teloitusten ja kidutusten lisäksi myös liikaan työhön ja tauteihin, kuten Auschwitzissakin. Pol Pot pakotti miljoonia ihmisiä työskentelemään yhteisillä maatiloilla, ja esimerkiksi lääkärit sekä opettajat ryöstettiin ja pakotettiin maatiloille niin sanottua uudelleen opetusta varten. Vuosien 1975–1979 välillä on kuollut arviolta 2 miljoonaa ihmistä, ja maan kansalaiset yrittävät edelleen toipua kyseisestä tragediasta. (BBC News www-sivut 2018; History.com www-sivut 2018; Virtanen 2015.)

Ruandan kansanmurha tapahtui vuonna 1994. Kansanmurha alkoi maan pääkaupungista Kigalista, mutta levisi nopeasti myös muualle maahan. Ruandassa oli ennen kansanmurhaa ollut paljon levottomuuksia ja yhteenottoja sen väestön pääryhmien, tutujen ja hutsien välillä. Vuosia kestänyt viha väestön välillä kulminoitui, kun hutut

hyökkäsivät tutsien sekä maltillisten hutujen kimppuun vuonna 1994 ja murhasivat noin 800 000 ihmistä. (BBC News [www-sivut 2019](#); History.com [www-sivut 2019](#); Lindström 2019.) Tänä päivänä, olosuhteet Ruandassa ovat huomattavasti paremmat, ja maa on ottanut valtavia askeleita eteenpäin. Ruandan matkailu kukoistaa, ja se on maana tunnettu esimerkiksi gorilloistaan. Ruandasta on myös tullut merkittävä kansainvälinen kokouspaikka. Maa on toipunut kansanmurhasta hyvin, mutta sitä ei ole unohdettu, ja se vaikuttaa edelleen moniin asioihin. Kansamurhaa käytetään esimerkiksi toisinajattelun vaientamisessa. (Lindström 2019.)

4.7 Eettisyys ja moraal

Etiikka on Kreikasta lähtöisin oleva filosofinen tieteenala, joka tutkii oikeaa, väärää, hyvää, pahaa ja moraalisen toiminnan perusteita. Etiikka on olennainen osa kaikkia tieteenaloja, mutta sitä voidaan filosofian lisäksi käyttää myös esimerkiksi biologian-, historian-, ja politiikan tutkimuksessa. Filosofisesta näkökulmasta tarkasteluna, etiikka tutkii moraalikäsitteiden luonnetta, alaa, alkuperää sekä filosofisesti kiinnostavia asioita moraalisisissa ilmiöissä, ja sitä voidaan kutsua moraalifilosofiaksi. (Pietarinen 2015; Tieteen termipankki [www-sivut n.d.](#))

Etiikkaa ja moraal

ia pidetään usein synonyymeinä ja niitä käytetään väljästi. Moraali on ilmiö, josta etiikan avulla pyritään tekemään havaintoja, ja sillä tarkoitetaan totutun ja hyvänä pidetyn tavan mukaista toimintaa. Moraali on ihmisen toimintaa, jota ohjaavat jotkin hyvää tai oikeaa koskevat säännöt tai käsitykset. Moraalinormit voivat vaihtua tai pysyä samoina, ja ne ovat erilaisia esimerkiksi eri maissa. Moraaliin liittyvistä säännöistä on olemassa erilaisia mielipiteitä, jotkut noudattavat niitä, kun toiset arvos-televat. (Pietarinen 2015; Tieteen termipankki [www-sivut n.d.](#))

Etiikasta on olemassa lukuisia eri teorioita ja osa-alueita, joita käytetään eri asioiden tutkimisessa. Yksi etiikan osa-alue on normatiivinen etiikka, joka tutkii sitä, mitkä asiat ovat oikein tai väärin, ja sen avulla pyritään vaikuttamaan ihmisen moraaliseen käyttäytymiseen. Erilaisia etiikan teorioita ovat esimerkiksi teoreettinen-, soveltava- ja analyttinen etiikka. Teoreettinen etiikka tutkii kaikille moraal

isille tekijöille yhteisiä kysymyksiä, kun taas soveltava etiikka kohdistuu jonkin tietyn toiminta-alueen tai

rajatun yhteiskunnallisen alueen ongelmiin. Analyttisessä etiikassa tutkitaan puolestaan moraalikäsitteiden merkityksiä sekä niiden luonnetta, ja se kuuluu teoreettiseen etiikkaan. (Pietarinen 2015.) Eettisten ja vastuullisten näkökulmien huomioon ottaminen matkailussa, ja erityisesti synkässä matkailussa on erittäin tärkeää.

4.8 Matkailun vastuullisuus

Matkailulla on monia positiivisia vaikutuksia. Sen ansiosta kohteisiin voidaan luoda lisää työpaikkoja ja kohteet saavat tuloja, sekä muita taloudellisia hyötyjä. Matkailu myös auttaa meitä ymmärtämään toisia kulttuureja paremmin ja vähentämään jännitteitä toisten maiden kanssa. (Holloway & Humphreys 2016, 104, 134.) Matkailuun kuitenkin liittyy myös eettisiä ongelmia ja kielteisiä vaikutuksia. Samalla, kun matkailun määrä kasvaa maailman vaurastuessa, matkailun kielteiset vaikutukset paikallisyhteisöihin ja ympäristöön lisääntyvät. Matkailun eettisyydestä onkin viimeisten 30 vuoden aikana tullut yksi tärkeimmistä puheenaiheista matkailuun liittyen. (Piippo 2019; Stainton 2020.)

Vastuullisuus ja kestävyys ovat samankaltaisia termejä, joita käytetään usein toistensa synonyymeinä. Kestävyydellä tarkoitetaan kuitenkin niitä tavoitteita, jotka pyritään saavuttamaan vastuullisella toiminnalla. Vastuullisessa matkailussa keskitytään siihen, mitä ihmiset voivat tehdä, jotta matkailu olisi mahdollisimman kestävä. Vastuullisen matkailun ytimessä on kohteen asukkaiden huomioiminen ja se, että kestävyys sekä vastuullisuus saavutetaan eri tavoilla eri paikoissa. (Goodwin 2016, 17–18.)

Matkailutoiminnan seurauksia voidaan tarkastella sosiokulttuurisesta-, taloudellisesta- ja ekologisesta näkökulmasta (Goodwin 2016, 11). Yksi matkailualan taloudellisista ongelmista on tulojen jakautuminen, jolloin matkailusta saadut tulot jakautuvat epätaisisesti. Esimerkiksi useissa kehitysmaissa on mahdollista, että kohteessa tienattu raha siirtyy kohdemaasta suurille, länsimaisille yrityksille. (Stainton 2020.) Matkailualan sosiaalisia seurauksia voivat olla esimerkiksi lasten ja naisten hyväksikäyttö sekä kaltoinkohtelu, ja paikallisiin kulttuureihin vaikuttaminen kielteisesti. Tämä näkyy esimerkiksi paikallisen väestön käyttäytymisen muuttumisena ja autenttisuuden katoamisena. Matkailusta johtuvia ekologisia, eli ympäristöllisiä seurauksia voivat olla

esimerkiksi ilmastonmuutoksen nopeuttaminen, ympäristön ja sen voimavarojen tuhoaminen kasvavan infrastruktuurin myötä sekä se, että matkailijoiden mukana kohdemaahan voi tulla vierasperäisiä lajeja, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti alueen omaan ympäristöön. (Goodwin 2016, 178, 215; Stainton 2020.)

Eettinen matkailu on kestäväää ja vastuullista matkailua. Eettinen matkailija tiedostaa matkailun vaikutukset, ja ottaa matkallaan huomioon ympäristön, talouden ja yhteiskunnan. Eettinen matkailija tekee valintoja, joilla voidaan minimoida matkailun negatiiviset vaikutukset, mutta sen sijaan maksimoida positiiviset. (Piippo 2019). Eettisyys on erittäin tärkeää synkässä matkailussa, ja synkissä kohteissa vierailevan olisi asianmukaista pohtia kohteeseen liittyviä eettisiä ongelmia tai haasteita.

4.9 Eettisyys ja vastuullisuus synkässä matkailussa

Kuten synkän matkailun käsitteen määrittelystä, myöskään sen eettisyydestä ei olla tutkijoiden keskuudessa päästy yhteisymmärrykseen. Synkän matkailun eettisyyttä on tutkittu, mutta tutkimukset ovat nostattaneet enemmän kysymyksiä, kuin mitä ne ovat tuottaneet vastauksia. Esimerkiksi hyvin vähän on tutkittu sitä, miten liiketoiminnan harjoittajien täytyisi toimia, jotta he toimisivat mahdollisimman eettisesti hyväksyttävällä tavalla. (Light 2017, 283.)

Lightin (2017, 283) mukaan, synkän matkailun eettisyys herätti erittäin näkyvää keskustelua tutkijoiden keskuudessa, varsinkin ensimmäisen vuosikymmenen aikana siitä, kun synkän matkailun tutkiminen alkoi. Synkän matkailun tutkimuksessa esiintyy väittelyä siitä, miten kohteet esitellään vierailijoille. Esimerkiksi Foley ja Lennon (1996, 1997) toteavat, että synkän matkailun hyödyntämisprosessi on usein siistittyä, vääristynyttä, tai se vääristelee historiallisten tapahtumien totuudenmukaisuutta. Lisäksi he uskovat, että kohteiden opetuksellinen aspekti saattaa vaarantua, kun niissä korostetaan speaktaakkeleita ja viihdettä. (Light 2017, 283.) Lightin mukaan, myös esimerkiksi Garcia (2012) ja Seaton (2009b) pohtivat, onko hyväksyttävää hyötyä taloudellisesti kuolemasta tai makaaberista.

Eettiset näkökulmat korostuvat synkän matkailun kohteissa. Kuolema ja kärsimys liittyvät tavalla tai toisella kohteisiin, joten kohteissa vieraillessa pitäisi muistaa käyttäytyä kunnioittavasti. Synkän matkailun kohteisiin liittyvät ongelmat voivat kohdistua joko matkakohteisiin tai ihmisiin. (Hohenhaus 2020.) Usein epäasiallinen käyttäytyminen liittyy siihen, kuinka paljon aikaa tapahtuneesta on kulunut. On hyvin epäasiallista vieraila paikassa, jossa katastrofi on edelleen käynnissä. Tällaista käyttäytymistä voi olla vaikkapa se, kun ihmiset lähtivät hurrikaani Katrinan aikana tapahtumapaikalle ottamaan kuvia tuhosta, jota se oli aiheuttanut. (Hohenhaus 2020.)

Synkän matkailun tulisi aina olla vastuullista ja eettistä matkailua. Matkailijoiden olisi hyvä muistaa, että kohteissa on tapahtunut yleensä tragedia, joten vierailijoiden ei tulisi käyttäytyä samalla tavalla kuin esimerkiksi rantalomalla. (Hohenhaus 2020.) asioita, joita vierailijan ei pitäisi tehdä synkän matkailun kohteissa, ovat esimerkiksi surevien kuvaaminen, epäkunnioittaviin tai paljastaviin vaatteisiin pukeutuminen, sopimattoman kielen käyttö ja hymyily tai nauraminen niiden ihmisten läheisyydessä, jotka selvästi surevat. (Stainton 2020.)

Synkkään matkailuun liittyy epäasiallisen käyttäytymisen lisäksi muitakin eettisiä ongelmia, kuten ongelmallisten kohteiden tukeminen matkailun kautta. Kohteen taustan tutkimisen avulla saadaan selville kohteeseen liittyvät erityispiirteet (Hohenhaus 2020), joita vastuullinen matkailija halunnee harkita tarkoin. Monien synkän matkailun kohteiden yhteydessä on myös esimerkiksi lahjatavarakauppoja, kahviloita tai hotelleja, joiden avulla pyritään hyötymään taloudellisesti. Yksittäisen yrityksen taloudellinen hyötyminen toisten kärsimyksen avulla voi sisältää haasteita, joten on tärkeää ottaa selvää, mihin matkailusta saatu raha kulkeutuu. Useissa kohteissa, saatu raha kuitenkin myös hyödyttää kohdetta, sillä rahaa käytetään esimerkiksi huoltoon tai kohteen säilyttämiseen. (Where the Road Forks www-sivut 2021.)

Joissakin kohteissa, myös matkailijoiden turvallisuuden takaaminen voi olla haastavaa, jos se sisältää riskejä matkailijoille. Esimerkiksi Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden alue on yksi tällainen kohde, sillä vierailija voi siellä vieraillessaan mahdollisesti altistua säteilylle, ja se on otettava huomioon matkalla. (Hohenhaus 2020.)

4.10 Synkkiin kohteisiin matkustamisen motiivit

Synkkään matkailuun liitetään usein negatiivisia näkökulmia, jotka johtuvat osittain siitä, että matkailualaa pidetään kulutusluontoisena sekä kaupallistuneena alana (Sather-Wagstaff 2011, 68). Synkkiä kohteita, joihin liittyy väkivaltaa tai kuolemaa, pidetään varsinkin länsimaalaisessa ajattelutavassa pahantahtoisina, negatiivisina ja tuhoisina. Matkailijat, jotka vierailevat kohteissa, joiden historiallinen merkittävyys perustuu kuolemaan ja väkivaltaan, saavat osakseen negatiivista huomiota. Matkailijoita kuvaillaan usein esimerkiksi passiivisina tarkkailijoina, tai jopa turmiollisina kuluttajina, joiden motivaatiot synkän matkailun kohteissa vierailulle ovat kyseenalaisia ja sopimattomia. (Sather-Wagstaff 2011, 70–71.) Yleensä motivaatiot synkkään matkailuun eivät kuitenkaan ole sopimattomia, ja syitä synkälle matkailulle on olemassa monia.

Sharpleyn ja Stonen (2009, 15) mukaan, Seaton (1996) on määritellyt viisi motivaatiotekijää synkälle matkailulle. Ensimmäinen Seatonin luomista motivaatiotekijöistä on matkustaminen todistamaan julkisia kuolemanrangaistuksia, joita ei kuitenkaan ole mahdollista nähdä kuin harvoissa maissa. Toinen motivaatiotekijöistä on matkustaminen todistamaan yksittäisiä tai joukkokuolemia sen jälkeen, kun ne ovat tapahtuneet. Tähän kategoriaan voidaan laskea monet eri nähtävyydet, sotien taistelulentistä kansanmurhien tapahtumapaikoille. Kolmas motivaatiotekijä on matkustaminen muistomerkeille, kuten hautausmaille ja sotien muistomerkeille. Neljäntenä tekijänä on matkustaminen katsomaan todisteita tai symbolisia esityksiä kuolemaan liittyen. Tähän kategoriaan voidaan laskea esimerkiksi museot, joiden näyttelyissä on esiteltävänä kuolemaan liittyviä aseita. Viimeisenä synkän matkailun motivaatiotekijänä on matkustaminen katsomaan jonkin kuolemaan liittyvän tapahtuman uudelleen näyttelemistä. (Sharpley & Stone 2009, 15–16.)

Kuolema ja kärsimys ovat usein läsnä synkän matkailun kohteissa, mutta itse kuolema ei ole ainoa syy matkustaa kohteisiin. Matkailijoiden motiivit matkustaa synkkiin kohteisiin ovat subjektiivisia ja vaihtelevat henkilöstä riippuen. Opetuksellisuus liittyy hyvin vahvasti synkkään matkailuun ja onkin yksi kohteiden vetovoimatekijöistä. Varsinkin kaikista synkimmissä kohteissa, opetuksellisuus on hyvin tärkeässä osassa. Ihmiset matkustavat kohteisiin usein esimerkiksi oppimaan tapahtuneesta, ja monille on tärkeää saada oppia menneisyydestä ja uppoutua historiaan. Lisäksi kohteisiin

matkustetaan esimerkiksi jännityksen, tai jonkin uuden asian kokemisen vuoksi. (Stainton 2020.) Hovi (2011) kertoo, että Sharpleyn ja Stonen (2008, 589–590) mukaan, syyt synkkään matkailuun osallistumiselle vaihtelevat ihmisestä ja tilanteesta riippuen. Ihmiset matkustavat synkän matkailun kohteisiin esimerkiksi kuoleman tutkiskelun vuoksi, käsitelläkseen surua tai median vaikutuksen takia. (Hovi 2011, 184.)

Historiasta tai kohteessa tapahtuneesta tragediasta oppiminen ei kuitenkaan ole välttämättä ainoa syy matkustaa synkän matkailun kohteisiin. Varsinkin kaikista synkimissä kohteissa kuolema konkretisoituu. Kuoleman kohtaaminen voi olla yksi matkailijoiden motiiveista matkustaa synkkiin kohteisiin, mutta sen sijaan, erityisesti kuoleman hyväksymisen prosessi voi olla yksi vierailun syistä. Synkissä kohteissa vierailu voi siis kuoleman kohtaamisen tai reflektoinnin kautta johtaa siihen, että ihminen hyväksyy kuoleman olevan osa elämää. Esimerkiksi Dachauin-keskitysleirillä vieraileminen saattaa edesauttaa sen tosiasian hyväksymistä, että kuolema on välttämätön osa ihmisenä olemisen kokemusta. (Sather-Wagstaff 2011, 73–74.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella (Liite 1) käyttäen Google Forms-ilmaistyökalua. Kyselyyn oli mahdollista vastata aikavälillä 12.1.-26.1.2021. Kyselyä jaettiin erilaisissa sosiaalisen median kanavissa, kuten Facebookissa, WhatsAppissa ja Snapchatissa. Tilastollisia menetelmiä käytettäessä, tutkimuksen havaintoyksiköiden, eli esimerkiksi henkilöiden suositeltava vähimmäismäärä on 100 kappaletta (Vilka 2007, 17).

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada kyselyyn 100 vastausta, ja tämä vähimmäismäärä toteutui niukasti, sillä kyselyyn saatiin vastauksia 108. Vastauksia olisi kuitenkin ollut toivottavaa saada vieläkin enemmän, jotta tutkimuksesta olisi saatu luotettavampi. Lopullisella vastausmäärällä saatiin suuntaa antavia johtopäätöksiä nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostuksesta synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Tulosten analysoinnissa, kokoamisessa ja havainnollistavien taulukoiden laatimisessa käytettiin Microsoft Excel-tilastotyökalua sekä Microsoft Wordia.

5.1 Vastaukset koskien synkkää matkailua

Sukupuoli	Vastauksen lukumäärä		Ikä	Vastauksen lukumäärä	
Nainen	74	69 %	15–20	19	18 %
Mies	34	31 %	21–23	42	39 %
			24–25	23	21 %
			25+	24	22 %

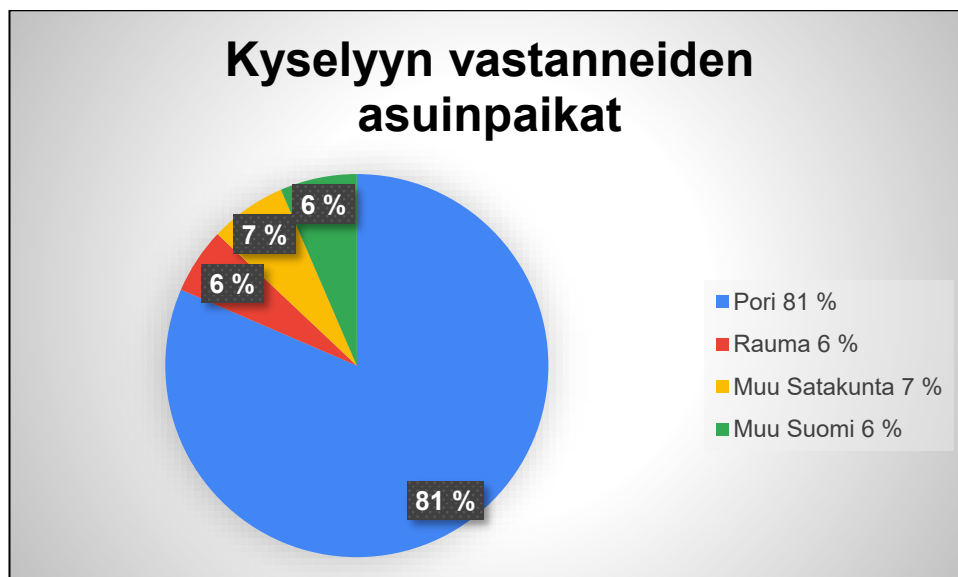
Kaavio 1. Kyselyyn vastanneiden taustamuuttujat (N= 108)

Kyselyn kaksi ensimmäistä kysymystä käsitelivät vastaajien sukupuoli ja ikää. Kaaviosta 1 nähdään, että kyselyyn vastanneista 74 (69 %) oli naisia ja 34 (31 %) miehiä. Sukupuolijakauman perusteella, naiset vastasivat kyselyyn selkeästi miehiä enemmän. Vastaajat olisivat halutessaan voineet valita vastausvaihtoehdoista myös ”Muu,

mikä?” tai ”en halua sanoa”, mutta kumpaankaan vastausvaihtoehtoon ei tullut vastauksia. Tämän takia tässä tutkimuksessa käytetään vain termejä naiset ja miehet.

Kaaviosta 1 nähdään myös, että kyselyyn vastanneiden ikäjakauma oli melko tasainen, mutta 21–23-vuotiaiden ikäryhmä sai kuitenkin eniten vastauksia ja erottuu joukosta selkeästi, sillä kyselyyn vastanneista 42 (39 %) vastasi kuuluvansa tähän ikäryhmään. Toiseksi eniten vastauksia sai yli 25-vuotiaiden ikäryhmä, jonka valitsi 24 henkilöä (22 %) vastanneista. Kyseistä ikäryhmää on vaikea tulkita, sillä vastaajat ovat yli 25-vuotiaita, mutta epäselvää on se, kuinka paljon. Lisäksi se ylittää tutkimuksen halutun ikäryhmän, mutta kyseinen vaihtoehto haluttiin kuitenkin varmuuden vuoksi sisällyttää kyselyyn, jos moni yli 25-vuotias haluaisi vastata siihen.

Kolmanneksi eniten vastauksia sai 24–25-vuotiaiden ikäryhmä, jonka valitsi 23 (21 %) henkilöä vastanneista. Vähiten vastauksia saivat 15–17-vuotiaat ja 18–20-vuotiaat. Alhaisen vastausmäärän takia, kyseiset ikäryhmät ovat tulosten analysointia varten yhdistetty. 15–20-vuotiaiden yhteenlaskettu vastausmäärä on 19, joka on 18 % kyselyn vastauksista. Kyselyyn vastasi jokaisen määritellyn ikäryhmän edustajia, joka lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä vastaajia ei ollut vain jostakin tietystä ikäryhmästä.

Kaavio 2. Kyselyyn vastanneiden asuinpaikat (N=108)

Kaaviosta 2 huomataan, että kyselyyn vastanneista 94 % asui Satakunnan alueella ja 89 henkilöä (81 %) vastanneista Porissa. Vastaajista kuusi (6 %) asui Raumalla sekä

seitsemän (7 %) muualla Satakunnassa, kuten Ulvilassa ja Eurassa. Kyselyyn oli mahdollista vastata myös Satakunnan ulkopuolelta, jolloin vastaajan tuli valita vaihtoehto ”Muu, mikä?” ja kirjoittaa oma asuinkuntansa. Vaikka kyselyä jaettaessa korostettiin, että vastaajien tulisi asua Satakunnassa, saatiin kyselyyn muutamia vastauksia muilta-kin paikkakunnilta, kuten Tampereelta, Vaasasta ja Nokialta. Vastanneista kuusi (6 %) asui muualla kuin Satakunnassa. Vastausmäärän perusteella voidaan selkeästi todeta, että suurin osa kyselyyn vastanneista asuu Porissa. Muiden paikkakuntien prosenttiosuudet jäivät hyvin pieniksi verrattuna Porissa asuvien määrään.

Kaavio 3. Kyselyyn vastanneiden tietämys synkstä matkailusta ennen kyselyä (N=108)

Seuraava kysymys koski vastaajien tietämystä synkstä matkailusta ennen tämän tutkimuksen kyselyä. Tämän kysymyksen tavoitteena oli selvittää, ovatko kyselyyn vastaajat kuulleet synkstä matkailusta ennen vastaamista kyselyyn. Tällä pyrittiin selvittämään, onko synkkä matkailu aiheena tuttu, vai kuulevatko kyselyyn vastaajat siitä ensimmäistä kertaa. Kaaviosta 3 voidaan nähdä, että suurin osa vastaajista oli aikaisemmin kuullut synkstä matkailusta. Vastaajista 75 (69 %) oli kuullut synkstä matkailusta ennen kyselyä, kun taas 32 (30 %) vastaajista ei. Vain yksi henkilö (1 %) ei osannut sanoa, oliko kuullut synkstä matkailusta aikaisemmin. Voidaan siis olettaa, että synkkä matkailu on kohderyhmän keskuudessa käsitteenä melko tuttu, vaikka siitä ei enempää tiedettäisikään.

Tämän kysymyksen kohdalla on kuitenkin asianmukaista ottaa huomioon se, että kysely jaettiin monelle matkailun opiskelijalle, jotka luultavasti ovat aikaisemmin kuulleet synkstä matkailusta opintojensa kautta. On mahdollista, että synkstä matkailusta kuulleiden prosenttiosuus saattaa olla tämän takia suurempi, kuin mitä se todellisuudessa on.

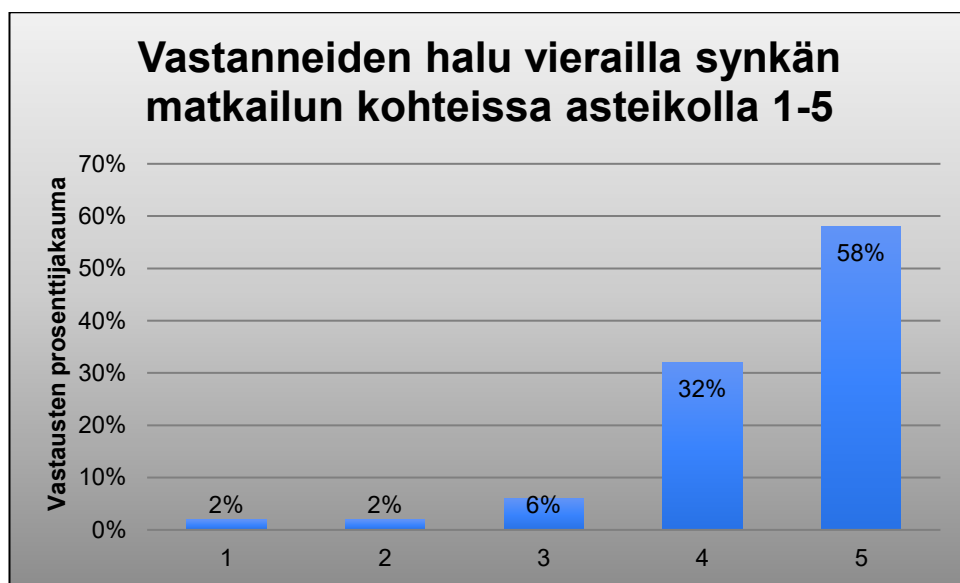
Kaavio 4. Kyselyyn vastanneiden mielenkiinto synkkää matkailua kohtaan (N=108)

Seuraavaksi kyselyyn osallistujilta kysyttiin, kuinka paljon synkkä matkailu kiinnostaa heitä asteikolla 1–5. Kysymyksessä käytettiin Likertin asteikkoa, jossa vastaajat valitsevat omaa käsitystään parhaiten vastaavan vaihtoehdon (Heikkilä 2014, 51). Jos kyselyyn osallistuja valitsi vaihtoehdon yksi, tämä tarkoitti, että vastaaja ei ole lainkaan kiinnostunut synkstä matkailusta. Vaihtoehto kaksi tarkoitti, että vastaaja on hieman kiinnostunut synkstä matkailusta. Vaihtoehto kolme tarkoitti, että kiinnostusta on jonkin verran, neljä tarkoitti kiinnostusta olevan melko paljon, ja vaihtoehto viisi tarkoitti, että kiinnostusta synkkään matkailuun on erittäin paljon. Eli mitä suuremman numeron kyselyyn osallistuja valitsi, sitä enemmän synkkä matkailu kiinnosti.

Kaaviosta 4 voidaan huomata, että synkkä matkailu kiinnostaa vastaajia. Vaihtoehtoon yksi ei tullut lainkaan vastauksia, ja vaihtoehto kaksi keräsi vain viisi (4 %) vastausta. Vastanneista 16 (15 %) koki, että synkkä matkailu kiinnostaa heitä jonkin verran. Vastanneista 57 (53 %) koki, että he ovat melko paljon kiinnostuneita synkstä matkailusta, ja 30 (28 %) vastanneista erittäin paljon. Tässä kysymyksissä eniten vastauksia

sai vaihtoehto neljä, eli melko paljon kiinnostaa, joten sen voidaan ajatella olevan kysymyksen moodi, eli eniten esiintyvä arvo. Kyselyn vastauksista voidaan päätellä, että Satakunnassa on voimakasta kiinnostusta synkkää matkailua kohtaan. Eniten vastauksia keräsi vaihtoehto neljä, mutta myös vaihtoehto viisi, eli erittäin paljon kiinnostaa, sai toiseksi eniten ääniä.

Keskiarvo tämän kysymyksen kohdalla on 4,04, joka tarkoittaa, että vastaajat ovat keskiarvolta melko paljon kiinnostuneita synkästä matkailusta. Moodi tähän kysymykseen on neljä, joka puolestaan tukee keskiarvoa.

Kaavio 5. Kyselyyn vastanneiden halu vieraillla synkän matkailun kohteissa (N=108)

Seuraavassa kysymyksessä pyrittiin kartoittamaan, kuinka moni vastaajista haluaisi vieraillla jossakin synkän matkailun kohteessa. Kysymykseen oli selvyiden vuoksi määritetty muutama synkän matkailun kohde, kuten Auschwitz-Birkenau, jotta kyselyyn vastaaja ymmärtäisi, mitä kohteilla tarkoitetaan. Tässäkin kysymyksessä käytettiin Likertin asteikkoa, jossa vastaajan piti valita asteikolta omaa käsitystään parhaiten vastaava vaihtoehto. Kaaviosta 5 voidaan nähdä, että suurin osa kyselyyn vastaajista haluaisi vieraillla jossakin synkän matkailun kohteessa. Vastanneista kaksi (2 %) ei ollut lainkaan kiinnostunut vierailemaan synkän matkailun kohteissa. Myös vaihtoehto hieman, sai kaksi ääntä (2 %). Vastanneista kuusi (6 %) oli jonkin verran kiinnostuneita, kun 35 (32 %) henkilöä vastasi olevansa melko paljon kiinnostuneita. Peräti 63

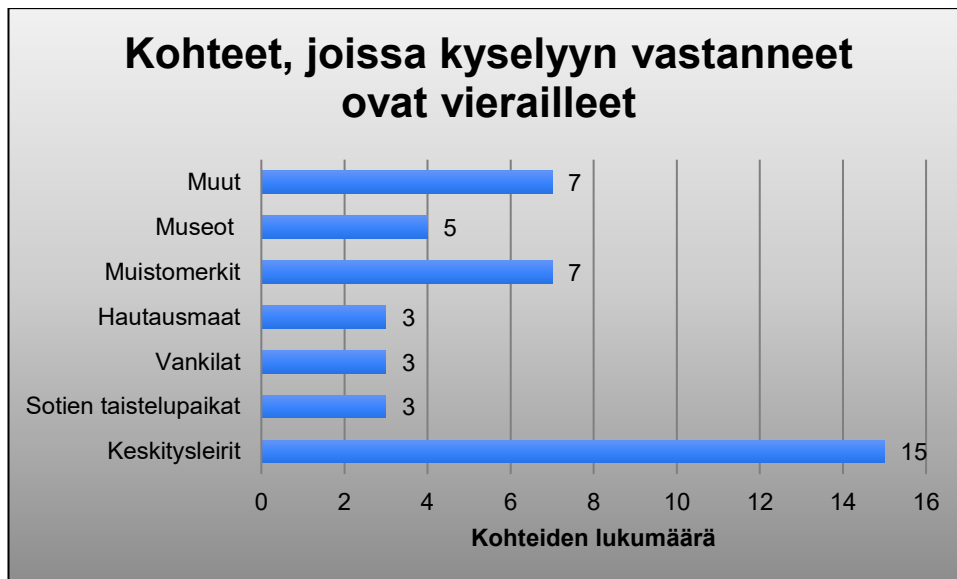
vastanneista (58 %) haluaisi vieraillla jossakin synkän matkailun kohteessa erittäin paljon.

Keskiarvo tähän kysymykseen on 4,43. Kysymyksen moodi on kuitenkin viisi, joka tarkoittaa, että eniten vastauksia sai vaihtoehto viisi, erittäin paljon. Tämä tarkoittaa, että vaikka keskiarvo on 4,43, joka viittaa vaihtoehtoon melko paljon, suurin osa vastanneista haluaisi matkustaa synkkiin kohteisiin erittäin paljon.

Kaavio 6. Kyselyyn vastanneiden aikaisemmat vierailut synkän matkailun kohteissa (N=108)

Edellisessä kysymyksessä pyrittiin kartoittamaan vastaajien halua matkustaa synkän matkailun kohteisiin, mutta seuraavassa kysymyksessä haluttiin kartoittaa, kuinka moni vastaajista on jo aikaisemmin vierailut kyseisissä kohteissa. Kaaviosta 6 huomataan, että 34 vastanneista (32 %) oli jo vierailut jossakin synkän matkailun kohteessa, kun 74 vastanneista (68 %) ei ollut. Suurin osa kyselyyn vastanneista ei siis vielä ole käynyt synkän matkailun kohteissa. Tässä kysymyksessä täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että synkkä matkailu on laaja ja jopa epäselvä käsite, eivätkä kaikki vastaajat välttämättä ole täysin varmoja mitä se tarkoittaa. Tämän vuoksi, joitakin kohteita ei välttämättä edes yhdistetä synkkään matkailuun, vaikka ne tosiasiallisesti olisivat. Kyselyn alussa kuitenkin avattiin hieman synkän matkailun käsitettä juuri tämän ongelman ratkaisemiseksi.

Kaavio 7. Synkän matkailun kohteet, joissa kyselyyn vastanneet ovat vierailleet (N=32)

Jos kyselyyn osallistuja oli vierailut jossakin synkän matkailun kohteessa, seuraavaksi kysyttiin, missä hän on vierailut. Kyseessä oli avoin kysymys, johon vastaajat saivat kertoa, missä paikoissa olivat käyneet. Vastausten perusteella synkän matkailun käsite ymmärretään hyvin, sillä kaikki mainitut kohteet liittyivät synkkään matkailuun. Kohteet ovat saatujen vastausten perusteella jaettu kategorioihin niiden luonteen mukaan, jotta tulosten käsittely helpottuisi. Vastauksia kysymykseen saatiin 32, ja monissa vastauksissa erilaisia kohteita oli lueteltu enemmän kuin yksi. Vastauksista poimittuja erilaisia kohteita oli nimetty yhteensä 42, ja ne ovat laskettu yhteen Kaavioon 7.

Kaaviosta 7 nähdään, että eniten vastauksia saivat keskitysleirit, joista oli vastauksissa mainintoja yhteensä 15. Keskitysleiri, jossa oli vierailtu eniten vastanneiden keskuudessa, oli Auschwitz-Birkenau, joka sai yhteensä yhdeksän mainintaa. Muita keskitysleirejä, joissa vastaajat olivat vierailleet, olivat esimerkiksi Dachau keskitysleiri Saksassa ja Stutthofin keskitysleiri Puolassa. Vastausten perusteella voidaan päätellä, että synkän matkailun kohteista erityisesti keskitysleirit kiinnostavat vastaajia.

Seuraavaksi eniten vastauksia saivat erilaiset muistomerkit. Muistomerkit saivat seitsemän vastausta, ja kohteita olivat esimerkiksi Hiroshiman Rauhanmuistomerkki, Ground Zero:n muistomerkki, ja Euroopan murhattujen juutalaisten muistomerkki,

joka avattiin Berliinissä vuonna 2005 juutalaisten kansanmurhan muistoa kunnioittamaan (Visit Berlin www-sivut n.d).

Vastanneista viisi kertoi käyneensä museoissa. Osassa vastauksista kerrottiin, että vastaajat olivat käyneet museoissa, mutta kohteita ei kuitenkaan mainittu nimeltä. Nimetyt kohteita olivat esimerkiksi Toisen maailmansodan museo Gdanskissa, Tallinnassa sijaitseva kidutusmuseo ja Kilmainham Gaol vankilamuseo Dublinissa.

Vastanneista kolme kertoi vierailleensa vankiloissa. Vankiloilla ei tässä yhteydessä tarkoiteta toiminnassa olevia vankiloita, vaan sellaisia, jotka ovat lopettaneet toimintansa. Vastauksissa esille tulleita vankiloita olivat esimerkiksi Patarein vankila Tallinnassa ja Tammisaaren vankileirin vankila. Tähän kategoriaan olisi mahdollista sisällyttää myös aiemmin mainittu Kilmainham Gaolin vankila, mutta kohde toimii nykyään nimenomaan museona, ja siellä on nähtävillä esimerkiksi erilaisia näyttelyitä (Visit Dublin www-sivut n.d), jonka vuoksi se sopii kohteena paremmin luokiteltavaksi museot-kategoriaan.

Kolme henkilöä vastanneista kertoi vierailleensa hautausmailla, mutta kohteita ei kuitenkaan ollut nimetty. Ainoastaan yksi kohde, juutalaisten hautausmaa, oli nimetty vastauksissa. Tämäkin kohde on kuitenkin hieman epäselvä, sillä on mahdotonta tietää, mikä hautausmaa on kyseessä. Myös sotien taistelupaikoilla oli vierailut kolme henkilöä vastanneista. Vastaajat olivat käyneet esimerkiksi Viipurissa ja toisen maailmansodan taistelupaikoilla, kuten Belgiassa ja Ranskassa.

Viimeiseen kategoriaan on kerätty sellaiset kohteet, joita oli vaikea luokitella aikaisemmin mainittuihin kategorioihin, tai joita tuli liian vähän, jonka vuoksi niistä ei olisi ollut järkevää muodostaa omaa kategoriaansa. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi Pariisin katakombit, Sedlecin luukirkko, Bengtskärin majakka, Pompeiji ja Pietari, jonka yhteyteen ei oltu spesifioitu, missä Pietarin nähtävyyksissä vierailu oli tapahtunut.

Motiivi	Mainintojen lukumäärä	Mainintojen prosentuaalinen osuus
Kulttuurista oppiminen	65 kpl	60 %
Tapahtuman ymmärtäminen paremmin	73 kpl	68 %
Vaaran kokeminen	14 kpl	13 %
Tapahtuman muistelu	21 kpl	19 %
Uusi ja erilainen matkailukokemus	68 kpl	63 %
Tapahtuman kokeminen itse	11 kpl	10 %
Kohteesta ja sen historiasta oppiminen	90 kpl	83 %
En osaa sanoa	2 kpl	2 %
Yhteensä	344 kpl	

Kaavio 8. Kyselyyn vastanneiden motiivit vierailta synkän matkailun kohteissa (N=108)

Seuraavan kysymyksen avulla pyrittiin saamaan tietoa siitä, miksi kyselyyn vastanneet haluavat matkustaa synkän matkailun kohteisiin, eli mitkä ovat vastanneiden motiiveja matkustamiselle. Tämä kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastanneet saivat valita annetuista vastausvaihtoehdoista niin monta kuin halusivat. Tämän vuoksi Kaaviossa 8 näkyvät prosenttiosuudet ovat yhteenlaskettuna yli 100 %. Lisäksi yksi vaihtoehdoista oli avoin kysymys, johon vastaaja sai halutessaan täydentää annettuja vastausvaihtoehtoja omalla mielipiteellään. Vastausten yhteenlaskettu lukumäärä on 344 kappaletta.

Kaaviosta 8 voidaan huomata, että suosituin syy vierailta synkissä kohteissa on kohteesta ja sen historiasta oppiminen. Vastanneista 90 (83 %) halusi matkustaa synkän matkailun kohteeseen oppimaan kohteesta ja sen historiasta. Historia on yksi suurimmista vetovoimatekijöistä matkustaa synkkiin kohteisiin, ja tämä näyttäisi myös vastausten perusteella olevan totta. Vastanneista 73 (68 %) halusi matkustaa synkkiin kohteisiin, jotta he pystyisivät paremmin ymmärtämään tapahtunutta. Synkän matkailun

kohteissa on usein tapahtunut jotakin mieltä järkyttävää, ja kuolema sekä katastrofit liittyvät niihin tavalla tai toisella. Jotta kohteessa tapahtunutta asiaa pystyttäisiin ymmärtämään, täytyy se ensin käsitellä, ja kohteen historian tunteminen on sen vuoksi tärkeää. Historian avulla pystytään luomaan parempi kokonaiskuva kohteesta ja siitä, miksi ja miten katastrofi on käynyt.

Uuden ja erilaisen matkailukokemuksen saaminen osoittautui myös yhdeksi eniten vastauksia saaneeksi syyksi vierailta synkän matkailun kohteissa. Vastanneista 68 (63 %) halusi vierailta synkän matkailun kohteissa saadakseen erilaisen matkailukokemuksen. Tämä tukee sitä, että uudenlainen matkailukysyntä on olemassa, ja matkalta halutaan jotakin muuta, kuin mitä perinteisesti ajatellaan. Matkalle ei siis välttämättä lähdetä hakemaan enää vain aurinkoa ja hiekkarantoja.

Yksi tärkeimmistä syistä synkän matkailun kohteessa vierailulle oli kyselyn perusteella kulttuurista oppiminen. 65 (60 %) vastanneista halusi matkustaa synkkään kohteeseen, jotta oppisi kohteen kulttuurista paremmin. Kulttuurin tunteminen on myös tärkeä osa kohteen kokonaiskuvan muodostamista. Katastrofit ja synkät tapahtumat voivat vaikuttaa paljonkin esimerkiksi kaupungin tai jopa maan kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Tästä esimerkkinä voidaan pitää aikaisemmin esiteltyä Ruandaa, jossa tapahtui yksi maailman tunnetuimmista kansanmurhista. Kansanmurhaa ei ole unohdettu, ja sitä käytetään edelleen esimerkiksi toisinajattelun vaientamisessa (Lindström 2019).

Vastanneista 21 (19 %) halusi matkustaa synkän matkailun kohteeseen tapahtuman muistelun vuoksi. Muistelu liittyy usein esimerkiksi sotiin tai Stonen määrittelemiin synkkiin hautapaikkoihin. Muisteleminen on yksi synkkien hautapaikkojen keskeisimmistä piirteistä, ja se tarjoaa mahdollisuuden osoittaa kunnioitusta menehtyneille (Stone 2006, 155).

Vastanneista 14 (13 %) halusi matkustaa synkkään kohteeseen vaaran tai jännityksen kokemisen vuoksi. Kaksi vastanneista vastasivat kohtaan ”Muu, mikä?”, mutta vastaukset koskivat jännitystä ja niin sanottuja ”kuumottavia paikkoja”, joten ne ovat laskeutu tämän vaihtoehdon vastauksiin. Synkkiin kohteisiin voi usein liittyä jokin vaaran elementti, joka kiehtoo joitakin ihmisiä. Vaaranhakuinen matkailu (*danger tourism*), ei välttämättä ole synkkää matkailua, vaan enemmänkin oma kategoriansa, mutta

kuolema liittyy siihen vahvasti. Jotkut ihmiset kuitenkin laskevat sen myös synkkään matkailuun. Vaaranhakuista matkailua voi olla esimerkiksi matkustaminen sota- tai katastrofialueille. (Hohenhaus 2020.)

Vastanneista 11 (10 %) halusi matkustaa synkkään kohteeseen, jotta voisi kokea tapahtuneen itse. Tällä vaihtoehdolla ei kuitenkaan tarkoitettu, että vastaaja haluaisi konkreettisesti kokea jonkin kamalan tapahtuman, kuten keskitysleirille joutumisen itse, vaan se liittyy enemmänkin tapahtuneen ymmärtämiseen. Joskus jonkin tapahtuman ymmärtämiseksi, kohteessa täytyy käydä itse, jotta voi ymmärtää, miten kamala tapahtunut asia on. Tapahtuman kokeminen itse voi saada vierailijan ymmärtämään sitä paremmin, kuin esimerkiksi vain kohteesta lukeminen.

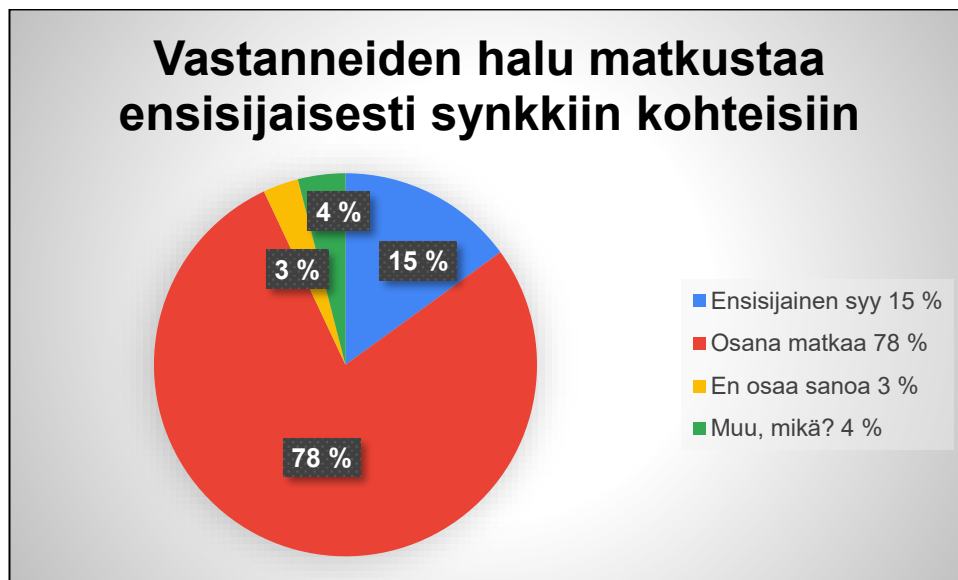
Vastausten perusteella annetut vaihtoehdot olivat riittävät, sillä vastaajien omia ehdotuksia ei tullut jännitykseen liittyvien ehdotusten lisäksi. Vastanneista vain kaksi (2 %) ei osannut sanoa, miksi matkustaisi synkkiin kohteisiin.

Kaavio 9. Kyselyyn vastanneiden halu oppia lisää synkästä matkailusta (N=108)

Seuraavan kysymyksen avulla selvitettiin, haluaisivatko kyselyyn vastanneet oppia lisää synkästä matkailusta. Tämän kysymyksen oli tarkoitus auttaa palveluntarjoajia tai kohteita, jotta saataisiin selville, olisiko synkästä matkailusta oppimiselle kysyntää. Kaaviosta 9 voidaan huomata, että suurin osa vastanneista haluaisi oppia synkästä matkailusta lisää. Vastanneista 94 (87 %) halusi oppia lisää synkästä matkailusta, kun vain

neljä (4 %) vastanneista ei halunnut. Vastanneista 10 (9 %) ei osannut sanoa, haluaisiko oppia aiheesta lisää. Vastausten perusteella, kiinnostusta synkstä matkailusta oppimiselle olisi, joten yritysten, kohteiden tai jopa oppilaitosten voisi olla mahdollista järjestää esimerkiksi jonkinlaisia informaatiotilaisuuksia tai luentoja aiheesta. Näin saataisiin puolestaan lisättyä tietoisuutta synkstä matkailusta.

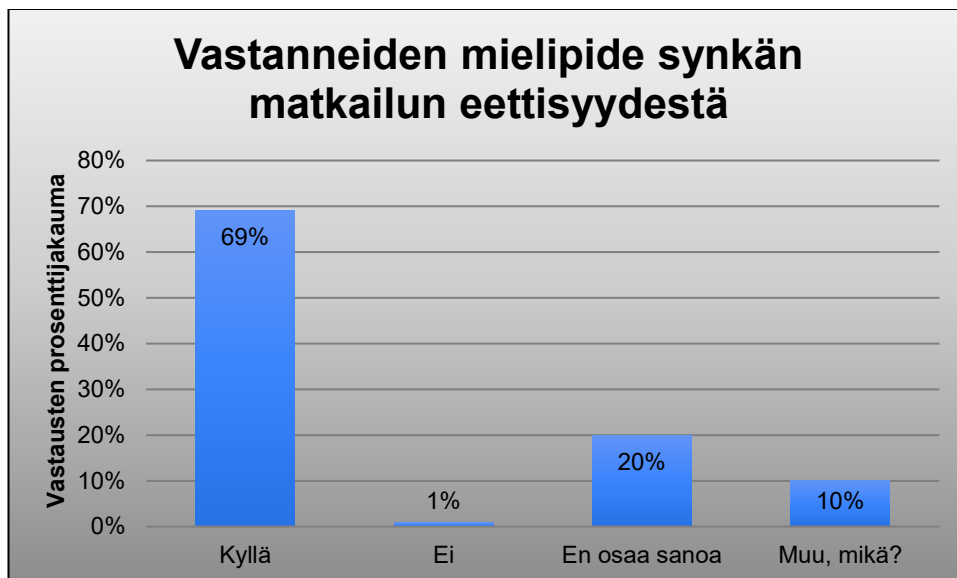

Kaavio 10. Kyselyyn vastanneiden halu matkustaa ensisijaisesti synkän matkailun kohteisiin (N=108)

Tämän kysymyksen avulla pyrittiin selvittämään, olisiko synkän matkailun kohteessa vierailu kyselyyn vastanneiden ensisijainen syy lähteä matkalle, vai haluaisivatko he sisällyttää kohteessa vierailun vain osaksi matkaansa. Tähän kysymykseen saadut vastaukset olivat hieman yllättäviä verrattuna muiden kysymysten vastauksiin. Kaavion 10 avulla voidaan nähdä, että vastanneista 85 (78 %) sisällyttäisi synkän matkailun kohteessa vierailun vain osaksi matkaansa, kun ainoastaan 16 (15 %) matkustaisi ensisijaisesti synkkään kohteeseen. Neljä (4 %) vastanneista kertoi, että riippuu synkän matkailun kohteesta, matkustaako sinne ensisijaisesti, vai sisällyttäkö vierailun vain osaksi matkaa. Kolme (3 %) vastanneista ei osannut sanoa, olisiko synkän matkailun kohde ensisijainen syy matkaan, vai tapahtuisiko siellä vierailu vain osana matkaa.

Kysymyksen tulokset olivat yllättäviä sen vuoksi, että muihin kysymyksiin saatujen vastausten perusteella synkkä matkailu kiinnostaa vastaajia paljon. Kuitenkin tämän kysymyksen vastausten perusteella suurin osa ei matkustaisi ensisijaisesti synkkään

kohteeseen. Tästä voidaan päätellä, että synkkä matkailu kiinnostaa, mutta matkalle lähtiessä halutaan synkässä kohteessa vierailun lisäksi myös jotakin perinteistä, eikä matkalle lähdetä vain synkän matkailun vuoksi.

Kaavio 11. Kyselyyn vastanneiden mielipide synkän matkailun eettisyydestä (N=108)

Tässä opinnäytetyössä sivutaan myös synkän matkailun eettistä puolta ja siihen liittyviä ongelmia, ja kyselyn kaksi seuraavaa kysymystä liittyivät synkän matkailun eettisyyteen. Näistä kysymyksistä ensimmäisessä vastaajilta kysyttiin, onko synkkä matkailu heidän mielestään eettisesti hyväksyttävää. Kaaviosta 11. nähdään, että vastanneista 75 (69 %) pitää synkkää matkailua eettisesti hyväksyttävänä, ja vain yksi (1 %) ei. Vastanneista 22 (20 %) ei osaa sanoa mielipidettä asiaan, ja 10 (10 %) valitsi vaihtoehdon ”Muu, mikä?”. Vastausten perusteella voidaan päätellä, että synkkä matkailu aiheuttaa aiheena pohdintaa ja ristiriitoja.

Viimeinen vaihtoehto, eli ”Muu, mikä?” oli jälleen avoin kysymys, johon vastaaja sai antaa oman vastauksensa. Annettujen vastausten keskuudessa nousi esille vastuullisuus, kunnioitus ja kohteen luonne. Synkkää matkailua pidetään eettisesti hyväksyttävänä, jos sitä harjoitetaan vastuullisesti ja kunnioittaen. Lisäksi esille nousi se, miten kohdetta markkinoidaan, ja miten matkailijat käyttäytyvät kohteessa. Vastausten perusteella, synkän matkailun eettisyys riippuu myös paljon itse kohteesta ja sen luonteesta sekä siitä, mitä siellä on tapahtunut. Synkkää matkailua ei sen sijaan pidetty

eettisesti hyväksyttävänä, jos sen harjoittamiseen liittyy kunnioituksen puute, tai jos se tapahtuu ihannoiden jotakin kohteeseen liittyvää järkyttävää tapahtumaa.

Eettinen ongelma	Mainintojen lukumäärä	Mainintojen prosentuaalinen osuus
Liiketoiminnan harjoittaminen paikoissa, joihin liittyy kuolema ja kärsimys	40 kpl	39 %
Turvallisuus	46 kpl	46 %
Mahdolliset epäeettisesti tai vastuuttomasti toimivat palveluntarjoajat	61 kpl	60 %
Epäeettinen käyttäytymisen	81 kpl	80 %
Muu, mikä?	2 kpl	2 %
Yhteensä	230 kpl	

Kaavio 12. Kyselyyn vastanneiden mielipiteet synkkään matkailuun liittyvistä eettisistä ongelmista (N=108)

Seuraava kysymys oli jälleen monivalintakysymys, jossa kyselyyn osallistujat saivat valita annetuista vaihtoehdoista useamman kuin yhden, jolloin vastausten yhteenlasketuista prosentiosuuksista tulee yli 100 %. Kysymys koski synkkään matkailuun liittyviä eettisiä ongelmia. Vastausten yhteenlaskettu lukumäärä oli 230 kappaletta. Kaaviossa 12 näkyvät kaikkien annettujen vastausten prosenttiosuudet, ja kaavion avulla nähdään, että vastanneista 81 (80 %) koki, että epäeettisen käyttäytymisen koetaan olevan suurin synkkään matkailuun liittyvä eettinen ongelma. Epäeettisellä käyttäytymisellä tarkoitettiin tässä vastausvaihtoehdossa esimerkiksi kohteissa naureskelua, asiatonta pukeutumista ja kunnioituksen puutetta, ja kyseiset esimerkit oli mainittu myös kysymyksessä.

Vastanneista 61 (60 %) oli sitä mieltä, että myös mahdolliset epäeettisesti ja vastuuttomasti toimivat palveluntarjoajat voivat olla eettinen ongelma synkkään matkailuun

liittyen. Epäeettinen käyttäytyminen ja epäeettisesti toimivat palveluntarjoajat saivat eniten vastauksia annetuista vaihtoehdoista. Nämä vaihtoehdot tukevat myös edellisen kysymyksen avoimeen vaihtoehtoon tulleita vastauksia, joissa nousivat esille vastuullisuus ja kunnioitus kohteissa.

Kolmanneksi eniten vastauksia sai turvallisuus. Tällä tarkoitettiin esimerkiksi sitä, jos matkailua harjoitetaan paikoissa, joissa voi olla terveydelle vaarallisia elementtejä, eikä matkailijan turvallisuutta välttämättä ole mahdollista taata. Esimerkkinä tästä voidaan pitää Tšernobyliä, jossa on olemassa riski altistua vaaralliselle säteilylle. Vastanneista 46 (46 %) piti turvallisuutta yhtenä synkän matkailun eettisistä ongelmista, ja vastanneista 40 (39 %) piti synkän matkailun eettisenä ongelmana liiketoiminnan harjoittamista paikoissa, joissa on tapahtunut kuolemaa ja kärsimystä.

Ainoastaan kaksi vastannutta (2 %) antoi vastauksen tämän kysymyksen kohtaan ”Muu, Mikä?”. Toinen vastauksista koski sitä, että ruokkiiko synkkä matkailu synkkyiden ihannoijia ja sellaisia ihmisiä, jotka haluavat ryhtyä samankaltaisiin, kamaliin tekoihin. Toinen vastauksista oli enemmänkin aihetta ihmettelevä, ja koski sitä, miten esimerkiksi hautausmailla vierailua ei yleisesti nähdä epäeettisenä.

Kehitysehdotus	Mainintojen lukumäärä	Mainintojen prosentuaalinen osuus
Erilaiset kilpailut	5 kpl	5 %
Erilaiset tapahtumat aiheen ympärillä	35 kpl	34 %
Enemmän näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa	66 kpl	64 %
Tehokkaampi markkinointi	63 kpl	61 %
Muu, mikä?	4 kpl	4 %
Yhteensä	173 kpl	

Kaavio 13. Kyselyyn vastanneiden kehitysehdotukset synkän matkailun kohteille (N=108)

Kyselyn viimeinen kysymys liittyen suoraan synkkään matkailuun, koski sitä, mitä synkän matkailun kohteet voisivat tehdä, jotta ne herättäisivät matkailijan kiinnostuksen. Kysymyksellä pyrittiin kartoittamaan, mitä vastaajien mielestä yritysten tai kohteiden kannattaisi tehdä, jotta ne voisivat herättää enemmän mielenkiintoa ja levittää tietoisuutta synkästä matkailusta sekä itsestään kohteina. Kysymys oli jälleen monivalintakysymys, johon vastaajat saivat valita enemmän kuin yhden vaihtoehdon. Vastauksia tuli kysymykseen yhteensä 173 kappaletta.

Kaaviosta 13 huomataan, että vastanneista 66 (64 %) koki, että kohteen olisi hyvä luoda enemmän näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa, joka on nykyään varsinkin monille nuorille todella tärkeä asia. 63 (61 %) vastanneista oli sen kannalla, että kohteiden olisi hyvä tehostaa markkinointia. Vastanneista 35 (34 %) oli sitä mieltä, että kohteet voisivat järjestää erilaisia tapahtumia aiheen ympärille. Viisi (5 %) vastanneista oli erilaisten kilpailujen kannalla. Kilpailuilla tarkoitettiin tässä yhteydessä esimerkiksi sellaisia, joissa voittaja saisi vaikkapa ilmaisen sisäänpääsyn kohteeseen. Kilpailut, sekä kaikki muutkin edellä mainituista vaihtoehdoista täytyisi toteuttaa vastuullisesti ja kunnioittavasti, jotta toiminta ei olisi epäeettistä.

Vastanneista neljä (4 %) kertoi myös oman ehdotuksensa, joiden avulla matkailijoiden kiinnostuksen voisi herättää. Vastauksista nousi esiin esimerkiksi ihmisten informoiminen synkästä matkailusta ja historiasta, jonka avulla aiheet voisivat herättää enemmän mielenkiintoa. Vastauksissa ehdotettiin esimerkiksi luentojen pitämistä aiheesta, tai erilaisia dokumentteja. Lisäksi termi synkkä matkailu herätti epäilystä, ja sen vaihtamista johonkin toiseen ehdotettiin.

5.2 Vastaukset koskien sotahistoriallisia kohteita

Kaavio 14. Kyselyyn vastanneiden halu vieraillla jossakin sotahistoriallisessa kohteessa asteikolla 1–5 (N=108)

Kyselyn seuraavat kysymykset koskivat sotahistoriallisia kohteita. Kysymyksillä pyrittiin keräämään hyödyllistä tietoa opinnäytetyön toimeksiantajalle Satakunnan Museolle. Kyselystä saatuja tuloksia on mahdollista hyödyntää myös sotahistoriallisten kohteiden, kuten Feldluftpark Porin toimesta. Ensimmäinen näistä kysymyksistä oli Likertin asteikko, jossa vastaaja valitsi vaihtoehdoista itselleen sopivan.

Kaaviosta 14 voidaan huomata, että eniten vastauksia sai vaihtoehto viisi, erittäin paljon kiinnostaa. Vastanneista 40 (37 %) haluaisi vieraillla jossakin sotahistoriallisessa kohteessa erittäin paljon. 35 (32 %) vastanneista haluaisi vieraillla sotahistoriallisessa kohteessa melko paljon. Nämä vaihtoehdot saivat jälleen eniten vastauksia, joten niiden perusteella voidaan päätellä, että myös sotahistorialliset kohteet kiinnostavat vastaajia. 18 (17 %) vastanneista oli jonkin verran kiinnostunut vierailemaan sotahistoriallisissa kohteissa, ja 15 (14 %) vastanneista hieman. Vaihtoehto yksi, eli ei lainkaan, ei saanut vastauksia, joten voidaan päätellä, että sotahistoriallisissa kohteissa vierailulle on kysyntää.

Tämän kysymyksen vastausten keskiarvo on 3,92, joka tarkoittaa, että keskimääräisesti vastaajat haluaisivat vieraillla sotahistoriallisissa kohteissa melko paljon.

Kysymyksen moodi on kuitenkin viisi, eli eniten vastauksia saatiin vaihtoehtoon erittäin paljon. Vastausten perusteella myös sotahistorialliset kohteet kiinnostavat vastaajia, ja niissä vierailulle on kysyntää.

Kaavio 15. Kyselyyn vastanneiden vierailut sotahistoriallisissa kohteissa (N=108)

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin, olivatko he vierailleet jossakin sotahistoriallisessa matkakohteessa. Kaaviosta 15 nähdään, että kyselyyn vastanneista 40 (37 %) on vierailut jossakin sotahistoriallisessa kohteessa, ja 14 (13 %) ei osannut sanoa. Jopa 54 (50 %) vastanneista ei ole vierailut sotahistoriallisissa kohteissa. Vastauksista voidaan päätellä, että osa vastanneista on jo vierailut sotahistoriallisissa kohteissa, mutta suurin osa ei vielä ole, tai ei osaa yhdistää kohteita sotahistoriaan.

Tämän kysymyksen jälkeen vastaajilta kysyttiin, missä sotahistoriallisissa kohteissa he olivat vierailleet. Vastaukset tähän kysymykseen olivat suurimmilta osin samat, kuin mitä vastaavaan kysymykseen koskien synkän matkailun kohteita. Vastauksissa esiintyivät melkein kaikki samat kohteet, kuin mitä synkkää matkailua koskevassa kysymyksessä esiintyi. Esimerkiksi samat keskitysleirit, museot, Berliinin muuri ja muistomerkit esiintyivät annetuissa vastauksissa. Tästä voidaan päätellä, että vastanneet ovat mahdollisesti miettineet kohteiden luonnetta, ja huomanneet, että ne sopivat myös sotahistoriallisten kohteiden kategoriaan. Vastauksia tähän kysymykseen keräänntyi 32, ja niissä mainittuja kohteita oli 42.

Vastauksissa oli kuitenkin myös lisäyksiä ja uusia kohteita synkän matkailun kohteisiin verrattuna. Vastauksissa uusia kohteita olivat esimerkiksi Suomenlinna, Turunlinna, Hämeenlinna, juoksuhaudat eri puolilla Suomea, Reposaaren linnakepuisto, Karjalan alue ja Raatteentie. Vastaukset olivat jälleen monipuolisia, ja vierailtuja kohteita löytyi sekä koti- että ulkomailta.

Kaavio 16. Kyselyyn vastanneiden tietämys Feldluftpark-Porista ennen kyselyä (N=108)

Kolmen viimeisen kysymyksen avulla pyrittiin tuottamaan hyödyllistä tietoa opinnäytetyön tilaajalle Satakunnan Museolle sekä Feldluftpark Porille. Kysymyksiin saatujen vastausten perusteella, opinnäytetyön toimeksiantaja sekä mahdollisesti myös muut toimijat, saavat suuntaa antavaa tietoa koskien Feldluftparkia sekä sotahistoriallisten kohteiden näkyvyyttä.

Ensimmäisellä kysymyksellä kartoitettiin sitä, ovatko kyselyyn osallistujat kuulleet Feldluftpark-Porista ennen tätä kyselyä. Kaaviosta 16 nähdään, että suurimmalle osalle vastanneista, Feldluftpark Pori oli tuntematon kohde. 86 (80 %) henkilöä vastasi, ettei ollut kuullut Feldluftparkista ennen tätä kyselyä. Vastanneista 19 (18 %) sen sijaan oli kuullut, ja kolme henkilöä (2 %) ei osannut sanoa. Vastauksista voidaan päätellä, että Feldluftpark Pori ei ole kovin tunnettu kohde kyselyyn vastanneiden keskuudessa. Kuitenkin suurin osa kyselyyn vastanneista asuu Porissa, jossa myös Feldluftpark sijaitsee, joten on hieman yllättävää, että niin harva on siitä tietoinen. Kuitenkin tässä

kysymyksessä täytyy ottaa huomioon se, että osa kyselyyn vastanneista henkilöistä, jotka tällä hetkellä asuvat Porissa, voivat olla alun perin kotoisin muilta paikkakunnilta.

Kaavio 17. Kyselyyn vastanneiden mielenkiinto osallistua Feldluftpark-Porissa järjestettäviin yleisökaivauksiin (N=108)

Seuraava kysymys koski Feldluftparkissa järjestettäviä yleisökaivauksia. Kysymys antaa hyödyllistä tietoa Feldluftparkille, sillä kohteeseen on aikaisemmin järjestetty yleisökaivauksia, ja niitä suunnitellaan mahdollisesti järjestettäväksi myös vuoden 2021 aikana. Kaaviosta 17 voidaan huomata, että kysymys jakoi vastaajien mielipiteet tasanaisesti. Vastanneista 39 (36 %) halusi osallistua Feldluftparkissa järjestettäviin yleisökaivauksiin, kun taas 38 (35 %) vastanneista ei halunnut. Vastanneista 31 (29 %) ei osannut sanoa mielipidettään. Vastausten perusteella voidaan päätellä, että yleisökaivauksiin osallistumiselle on jonkin verran kysyntää, sillä 36 % vastanneista haluaisi niihin osallistua. 29 % vastanneista ei osannut sanoa, haluaisiko osallistua kaivauksiin, joten kaivauksista informoimisen avulla, myös osa heistä voisi mahdollisesti haluta niihin osallistua.

Kehitysehdotus	Mainintojen lukumäärä	Mainintojen prosentuaalinen osuus
Erilaiset kilpailut	10 kpl	10 %
Erilaiset tapahtumat aiheen ympärillä	53 kpl	52 %
Enemmän näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa	71 kpl	69 %
Tehokkaampi markkinointi	79 kpl	77 %
Muu, mikä?	1 kpl	1 %
Yhteensä	214 kpl	

Kaavio 18. Kyselyyn vastanneiden kehitysehdotukset sotahistoriallisen matkailun kohteille (N=108)

Viimeinen kysymys käsitteli sitä, miten kyselyyn vastanneiden mielestä sotahistorialliset kohteet voisivat tuoda itseään paremmin esille, herättääkseen matkailijoiden kiinnostuksen. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastanneiden oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Vaihtoehdot olivat samat, kuin mitä vastaavassa kysymyksessä synkkään matkailuun liittyen, ja myös saadut vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Vastauksia tuli kuitenkin tähän kysymykseen enemmän, ja vastausten yhteenlaskettu lukumäärä oli 214 kappaletta.

Kaaviosta 18 nähdään, että vastanneista 79 (77 %) oli tehokkaamman markkinoinnin kannalla. Vastanneista 71 (69 %) uskoi, että herättääkseen matkailijoiden mielenkiinnon, sotahistoriallisen kohteen olisi hyvä saada enemmän näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa. 53 (52 %) vastanneista oli kohteeseen liittyvien tapahtumien kannalla, ja 10 (10 %) vastanneista vastasi kilpailujen olevan hyvä keino herättää matkailijoiden mielenkiintoa. Kysymykseen tuli lisäksi ehdotus, koskien matkailijoiden mielenkiinnon herättämistä. Yksi (1 %) vastanneista ehdotti kaivauksiin ”live-lähetystä”, jonka avulla ihmiset voisivat seurata kaivausten etenemistä sekä löytöjä reaaliajassa. Tämä olisi erittäin hyvä keino saada kaivauksille lisää huomiota sekä antaa katsojille lisää informaatiota siitä, mitä kaivauksissa tapahtuu.

6 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon 15–25-vuotiaiden satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa on kysyntää synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan. Tavoitteena oli myös selvittää, miksi kohteisiin halutaan matkustaa, eli mikä niissä kiinnostaa, sekä missä määrin Feldluftpark Pori kiinnostaa kohderyhmää kohteena. Kyselyn avulla saatiin suuntaa antavia vastauksia jokaiseen kysymykseen. Kohteiden tai yritysten on mahdollista hyödyntää kyselystä saatuja vastauksia esimerkiksi markkinoinnissaan. Kyselyyn saatiin 108 vastausta, ja vastauksia saatiin jokaisesta annetusta ikäryhmästä, joka toi tuloksiin monipuolisuutta.

Kyselyyn saatiin paljon vastauksia yli 25-vuotiailta, vaikka kyseinen ikäryhmä ylitti tavoitellun ikäjakauman. Vaikka kyselyn haluttu ikäryhmä, eli 15–25-vuotiaat, oli ilmoitettu kyselyssä, yli 25-vuotiaita vastasi siihen silti 24 kappaletta. Sen, että kyselyyn vastasi niin monta yli 25-vuotiasta, voidaan ajatella jo itsessään olevan tulos. Tämä saattaa kertoa siitä, että synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan on olemassa myös voimakas kiinnostus halutun ikäryhmän yläpuolella. Tästä voidaan päätellä, että aihe kiinnostaa monen eri ikäryhmän edustajia.

Vastausten perusteella, synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan on ehdottomasti kysyntää vastaajien keskuudessa. Suurin osa vastanneista oli kuullut synkästä matkailusta ennen kyselyä, mutta vastauksia tarkastellessa on asianmukaista ottaa huomioon, että kysely jaettiin monille matkailun opiskelijoille, jotka luultavasti olivat kuulleet synkästä matkailusta opintojensa kautta. Tämä voi siis mahdollisesti nostaa synkästä matkailusta kuulleiden prosenttiosuutta.

Synkästä matkailusta ollaan kiinnostuneita ja siitä halutaan oppia lisää. Kohteisiin halutaan myös matkustaa, ja osa kyselyyn vastanneista oli jo vierailut synkän matkailun kohteessa. Kohteita oli vastauksissa lueteltu monipuolisesti, ja vastauksista huomaa, että synkän matkailun käsite ymmärretään, sillä kaikki kohteet liittyivät synkkään matkailuun. Tässä yhteydessä on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon, että kohteita saattaa todellisuudessa olla jopa enemmän, mutta niitä ei olla osattu yhdistää synkkään matkailuun. Tämän ongelman välttämiseksi, kyselyn alussa määriteltiin synkän matkailun

käsite lyhyesti. Koska synkkä matkailu on erittäin laaja käsite, ja kohteiden yhteys kuolemaan tai katastrofeihin ei välttämättä aina ole selkeä, joitakin kohteita saattaa olla vaikea yhdistää synkkään matkailuun, jos ei tiedä kohteen koko historiaa. Synkän matkailun kohteiden yhteys kuolemaan tai katastrofeihin saattaa olla epämääräinen tai häilyvä, jolloin sitä ei välttämättä osata yhdistää synkkään matkailuun. (Hohenhaus 2020.)

Synkän matkailun kohteissa vierailevia ihmisiä kohtaan on myös olemassa monia ennakkoluuloja. Vierailijoita kohtaan liitetään stereotyyppioita, joissa vierailijoita saatetaan pitää huonotapaisina, passiivisina ja turmiollisina kuluttajina, joiden motiivit vierailu kohteissa ovat kyseenalaisia. (Light 2017, 283; Sather-Wagstaff 2011, 70–71.) Kyselystä saadut vastaukset kuitenkin haastoivat näitä ennakkoluuloja, sillä kyselyn perusteella motiivit vierailu synkissä kohteissa olivat selkeitä. Opetuksellisuus liittyy vahvasti synkkään -sekä sotahistorialliseen matkailuun. Varsinkin kaikista synkimmissä matkakohteissa opetuksellinen aspekti on hyvin tärkeä, ja se on monille ihmisille suurin motivaatiotekijä synkkään kohteeseen matkustamiselle. Synkissä kohteissa vierailemisen avulla, ihmiset saavat mahdollisuuden upottautua historiaan ja reflektoida menneisyyttä. (Stainton 2020.) Historiasta oppiminen osoittautui kyselyn perusteella isoimmaksi vetovoimatekijäksi synkän matkailun kohteeseen matkustamiselle. Suurin osa kyselyyn vastanneista haluaisi matkustaa synkkään kohteeseen oppimaan kohteesta ja sen historiasta. Myös kulttuurista oppiminen oli vastanneiden keskuudessa yksi suosituimmista syistä matkustaa synkkään kohteeseen. Synkän matkailun kohteisiin liittyy usein jokin mieltä järkyttävä tapahtuma, kuolema tai kärsimys. Kohteisiin halutaan matkustaa oppimisen lisäksi myös siksi, että tapahtunutta pystyttäisiin ymmärtämään paremmin. Osaa vastanneista myös kiehtoi joidenkin synkän matkailun kohteiden vaarallinen aspekti, ja he haluaisivat matkustaa kohteisiin jännityksen tunteen saavuttamiseksi. Vastauksista voidaan siis päätellä, että synkkiin kohteisiin ei matkusteta esimerkiksi kuoleman ja kärsimyksen ihannoimisen takia, vaan suurin syy matkustamiselle on oppiminen ja tiedon lisääminen.

Vastauksista käy myös ilmi, että synkän matkailun kohteisiin matkustamisen avulla halutaan saada erilainen matkailukokemus. Matkailijat eivät välttämättä halua enää matkustaa perinteisiin matkakohteisiin, joihin liitetään usein aurinko, hiekkarannat ja kauniit maisemat. Perinteiseksi koetun matkailun rinnalle, on syntynyt uusi ja erilainen

markkinakysyntä, jota voidaan kuvailla myös epätavalliseksi. Ihmiset matkustavat kohteisiin kokeakseen jotakin uutta. (Fonseca, Seabra & Silva 2016; Stainton 2020.) Kyselyn vastauksista voidaan päätellä, että uusi ja epätavallinen matkailukysyntä on olemassa, ja ihmiset haluavat matkaltaan jotakin uutta ja erilaista. Suurin osa vastanneista kuitenkin sisällyttäisi synkän matkailun kohteessa vierailun vain osaksi matkaansa, eivätkä matkustaisi sinne ensisijaisesti. Tästä voidaan päätellä, että vastanneet tarvitsevat mahdollisesti synkän matkailun tueksi myös jotakin perinteistä, vaikka matkalta halutaankin jokin uusi kokemus.

Synkän matkailun tutkimukseen sisältyy keskustelu sen eettisyydestä. Tutkijat ovat pohtineet ja nimenneet joitakin synkkään matkailuun liittyviä eettisiä ongelmia. Esimerkiksi Garcia (2012) ja Seaton (2009b) ovat pohtineet, onko hyväksyttävää hyötyä taloudellisesti kuolemasta ja makaaberista. (Light 2017, 281.) Muita synkän matkailuun liittyviä eettisiä ongelmia ovat esimerkiksi epäasiallinen ja epäeettinen käyttäytyminen kohteissa, ongelmallisten kohteiden tukeminen matkailun kautta sekä turvallisuus (Hohenhaus 2020; Where the Road Forks www-sivut 2021). Aikaisempi teoria tukee kyselyn tuloksia, sillä synkkään matkailuun liittyvät eettiset ongelmat tunnistettiin kyselyn perusteella hyvin, ja ne herättivät jonkin verran keskustelua. Kyselyn perusteella, suurimpana eettisenä ongelmana synkässä matkailussa koettiin olevan epäeettinen käyttäytyminen, kuten asiaton pukeutuminen, naureskelu tai kunnioituksen puute. Myös mahdolliset epäeettisesti tai vastuuttomasti toimivat palvelunharjoittajat, ja liiketoiminnan harjoittaminen paikoissa, joihin liittyy kuolema ja kärsimys, koetaan eettiseksi ongelmiksi koskien synkkää matkailua. Osa kokee myös turvallisuuden eettiseksi ongelmaksi, sillä joissakin kohteissa, matkailijan on mahdollistua altistua riskeille vieraillessaan kohteessa.

Synkän matkailun eettisiä ongelmia koskevaan kysymykseen annetut vaihtoehdot, sekä synkän matkailun eettisyyttä koskevaan kysymykseen saadut kommentit tukevat toisiaan. Vastausten perusteella voidaan huomata, että enemmistö vastanneista pitää synkkää matkailua eettisesti hyväksyttävänä. Aihe herättää kuitenkin myös epäilyksiä, ristiriitoja ja pohdintaa, sillä moni vastanneista ei osannut sanoa mielipidettään koskien synkän matkailun eettisyyttä. Kyselyyn vastanneiden omissa kommenteissa nousivat esille esimerkiksi vastuullisuus, kunnioitus ja kohteen luonne. Kommenttien perusteella voidaan todeta, että synkkää matkailua pidetään eettisesti hyväksyttävänä, jos

sitä harjoitetaan ja toteutetaan vastuullisesti sekä kunnioittavasti. Vastausten perusteella synkän matkailun eettisyys riippuu myös paljon itse kohteesta ja sen luonteesta sekä siitä, mitä siellä on tapahtunut. Synkkää matkailua ei sen sijaan pidetä eettisesti hyväksyttävänä, jos sen harjoittamiseen liittyy kunnioituksen puute, tai jos se tapahtuu ihmisten joutumista kohteeseen liittyvää järkyttävää tapahtumaa.

Myös sotahistoriaa kohtaan on vastanneiden keskuudessa suurta kysyntää. Sotahistorialliset kohteet kiinnostavat, ja niissä halutaan vieraila. Osa vastanneista on jo vierailut joissakin sotahistoriallisissa kohteissa. Sekä sotahistorialliset että synkän matkailun kohteet, joita kyselyyn vastanneet nimesivät, olivat hyvin samankaltaisia. Kyselyn perusteella vastanneet ymmärtävät, että synkkä matkailu ja sotahistoria voivat olla liitoksissa toisiinsa, sillä vastausten välillä oli hyvin vähän eroja.

Feldluftpark Pori on kyselyn perusteella melko tuntematon kohde vastanneille. Vastausten perusteella kohteessa järjestettäviä yleisökaivauksia olisi mahdollisesti kannattavaa järjestää, vaikka mielipiteet jakautuivatkin melko tasaisesti. Vastausten perusteella, sekä synkkien-, että sotahistoriallisten kohteiden olisi hyvä olla enemmän näkyvillä sosiaalisen median kanavissa. Kohteilla ei ole vastausten perusteella tarpeeksi näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa, sillä siinä tapauksessa kyselyyn vastanneet eivät olisi valinneet kyseistä vaihtoehtoa. Myös kohteiden tehokkaampi markkinointi voisi auttaa herättämään matkailijoiden mielenkiinnon. Vastausten perusteella myös informaation lisääminen aiheista saattaisi herättää lisää mielenkiintoa.

Synkkää- ja sotahistoriallista matkailua harrastavat luultavasti ihmiset, joita se jo kiinnostaa, mutta mahdollisesti lisäämällä näkyvyyttä ja markkinointia, saataisiin kohteista lisää tietoa. Tällä pystyttäisiin tavoittamaan myös uutta, nuorempaa kohderyhmää, joka viettää paljon aikaansa sosiaalisessa mediassa. Kyselyn perusteella kysyntää synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan on, joten kohteiden olisi luultavasti hyödyttävää markkinoida itseään esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, jonka avulla voitaisiin tavoittaa uusia kohderyhmiä, joilta löytyy kiinnostus synkkää matkailua tai sotahistoriaa kohtaan.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe lähti omasta kiinnostuksestani synkkää matkailua kohtaan, mutta aiheen valintaan vaikutti myös synkän matkailun ajankohtaisuus. Minulla oli ennen opinnäytetyön aloittamista tietoa synkästä matkailusta, sillä se on kiinnostanut minua jo kauan. Opinnäytetyön aihetta pohtiessani kävi ilmi, että vaikka synkkä matkailu oli minulle tuttu käsite, ei se ollut sitä suurimmalle osalle tuttavapiiriäni. Moni ystäväistäni, tuttavistani tai perheenjäsenistäni ei ollut kuullut synkästä matkailusta, ja tämä vahvisti päätöstäni tutkia synkkää matkailua, sillä koen, että aiheen tunnettuutta on tärkeää lisätä. Sotahistoriallinen näkökulma lisättiin opinnäytetyöhön toimeksiantajaa ajatellen, sillä tutkimuksesta oli siten enemmän hyötyä Satakunnan Museolle. Sotahistoriallinen näkökulma myös sopi yhteen synkän matkailun kanssa, eikä sen sisällyttäminen hankaloittanut opinnäytetyön tekemistä.

Opinnäytetyön tekemiseen liittyi monia haasteita tutkimuksen edetessä. Esimerkiksi aiheen rajaaminen oli aluksi hyvin haastavaa, mutta lopulta aihe muotoutui sopivaksi kokonaisuudeksi. Haasteita lisäsi myös kirjallisten lähteiden löytyminen. Aluksi lähteitä oli hyvin vaikea löytää, mutta oikeiden hakusanojen avulla lähteitä löytyikin monipuolisesti. Suurin osa lähteistä oli kuitenkin englannin kielellä, ja synkkään matkailuun liittyvä kirjallisuus ja erilaiset käsitteet toimivat paremmin englanniksi, joten niitä oli paikoittain hyvin hankala kääntää suomen kielelle. Mielestäni olen kuitenkin suomentanut käsitteet järkevästi ja siten, että niitä on helppo ymmärtää. Opinnäytetyön teoriaosuus pysyi hyvin samankaltaisena, kuin mitä olin alun perin ajatellut sisältävän. Kokonaisuudessa teoriaosuuden kirjoittaminen oli mielekästä, ja vaikka minulla olikin aikaisempaa tietoa aiheesta, opin siitä silti hyvin paljon lisää.

Opinnäytetyössä pyrittiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Millainen on satakuntalaisten nuorten ja nuorten aikuisten kiinnostus synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan? Miksi synkkiin -ja sotahistoriallisiin kohteisiin halutaan matkustaa? Missä määrin Feldluftpark Pori kiinnostaa kohteena satakuntalaisia nuoria ja nuoria aikuisia? Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaus, ja vaikka tutkimus olikin pintaraapaisu aiheeseen, mielestäni se onnistui silti hyvin, koska sen avulla saatiin suuntaa antavia tuloksia aiheesta.

7.1 Tulosten luotettavuus

Jotta tutkimuksesta tulisi luotettava ja pätevä, täytyy sitä tehdessä olla jatkuvasti kriittinen. Tutkimuksen reliabiliteetilla, eli luotettavuudella tarkoitetaan tulosten tarkkuutta. Tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia, ja luotettavalta tutkimukselta vaaditaan sen toistettavuus samankaltaisiin tuloksiin. (Heikkilä 2014, 28.) Tutkijan täytyy tutkimuksen aikana olla jatkuvasti kriittinen, sillä virheitä voi sattua tutkimuksen joka vaiheessa, kuten tietoja kerätessä, käsiteltäessä tai tuloksia tulkittaessa. Tutkimuksen reliabiliteetissa tarkastellaan ennen kaikkea mittaukseen liittyviä asioita, ja tarkkuutta tutkimuksen toteutuksessa. (Vilkkä 2007, 149.)

Tutkimuksen validiteetilla, eli pätevyydellä tarkoitetaan tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä oli tarkoituskin selvittää. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkija on onnistunut siirtämään tutkimuksessa käytetyn teorian ja ajatuskokonaisuuden kyselylomakkeeseen. (Vilkkä 2007, 150.) Tutkimuslomakkeen kysymysten tulee mitata oikeita asioita ja niiden tulee kattaa koko tutkimusongelma. Tutkimuksen validiutta lisäävät myös esimerkiksi korkea vastausprosentti ja perusjoukon tarkka määrittely. Validiutta on vaikea tarkastella jälkikäteen, joten se on varmistettava ennen tutkimusta huolellisella suunnittelulla. (Heikkilä 2014, 27.)

Tutkimuksen tekemiseen liittyy myös objektiivisuus, eli puolueettomuus. Tutkimuksen aikana, tutkija ei saa vääristellä tuloksia, eivätkä tutkimuksen tulokset saa riippua tutkijasta. Tutkimukseen liittyy aina joitakin tutkijan subjektiivisia valintoja esimerkiksi tutkimusmenetelmästä, kysymysten laadinnasta tai analysointimenetelmistä, mutta tutkija ei kuitenkaan saa antaa omien poliittisten tai moraalisten vakaumustensa vaikuttaa tutkimusprosessin kulkuun. Tutkimusta tehdessä tulee myös olla avoin, ja kaikki tärkeät johtopäätökset sekä tulokset tulee selittää auki rehellisesti. Lisäksi, jos kyselyssä on annettu vastaajille lupaus yksityisyydestä, luottamuksellisuudesta tai nimettömyydestä, täytyy tätä lupaus kunnioittaa. (Heikkilä 2014, 28–29.)

7.2 Luotettavuustarkastelu

Tämän opinnäytetyön reliabiliteettia ja validiteettia arvioidessa, täytyy ottaa huomioon erilaiset seikat, jotka saattavat vaikuttaa työn luotettavuuteen. Tutkimuksen tuloksia ja

sähköistä lomakekyselyä tarkastellessa on asianmukaista ottaa huomioon, että kysely on jaettu monille Satakunnan ammattikorkeakoulussa opiskeleville matkailun opiskelijoille, jotka ovat luultavasti kuulleet synkästä matkailusta aikaisemmin. Tämä saattaa vaikuttaa joidenkin kysymysten vastauksiin. Esimerkiksi, kun vastaajilta kysyttiin, ovatko he kuulleet synkästä matkailusta ennen tätä kyselyä, enemmistö oli aiheesta kuullut. Kyselyyn vastanneiden henkilöllisyyttä ei pystytä selvittämään, joten ei voida varmaksi sanoa, kuinka moni vastanneista todellisuudessa opiskelee matkailua. Kysely kuitenkin jaettiin monelle matkailun opiskelijalle, joten voidaan olettaa, että myös suuri osa heistä on vastannut kyselyyn. Tämän kysymyksen vastauksia ei siis voida siltä osin pitää täysin luotettavina. Matkailun opiskelijoiden osuus kyselyyn vastanneista ei kuitenkaan poissulje sitä, että kiinnostus synkkää matkailua ja sotahistoriaa kohtaan on olemassa.

Tutkimuksen luotettavuutta saattaa heikentää myös kyselyssä käytettyjen kysymysten muotoilu. Osa vastanneista on saattanut ymmärtää kysymykset väärin, tai he eivät ole ymmärtäneet, mitä kysymyksissä on tarkoitettu. Tähän saattaa vaikuttaa myös se, että synkkä matkailu ja sotahistoria eivät välttämättä ole kaikille tuttuja aiheita, joten osa vastanneista on saattanut tulkita kysymykset eri tavalla, kuin mitä oli tarkoitettu. Myös valmiit vastausvaihtoehdot ovat saattaneet aiheuttaa vastaajien keskuudessa hämmennystä, jos he eivät ole aiheesta kovin tietoisia. Tulkintaongelmien välttämiseksi, useimpiin kysymyksiin sisällytettiin myös avoin vaihtoehto, jolloin vastaaja sai halutessaan kertoa oman mielipiteensä, jos annetut vastausvaihtoehdot eivät häntä miellyttäneet. Tämä osoittautui hyväksi käytännöksi, sillä avoimia vastauksia tuli melkein jokaiseen kysymykseen vaihtelevasti.

Yksi luotettavuuteen vaikuttava tekijä on myös kyselyyn vastanneiden ikäjakauman ylittyminen. Kyselyyn toivottiin vastauksia pääasiassa 15–25-vuotiailta, mutta osa vastanneista oli yli 25-vuotiaita, vaikka kyselyä jaettaessa haluttu ikäryhmä määriteltiin. Yli 25-vuotiaiden vastaukset kuitenkin sisällytettiin tutkimukseen, sillä vastauksia olisi ollut hyvin vähän, jos yli kyseisen ikäryhmän vastaukset olisi jätetty tulosten analysoinnissa huomiotta. Lisäksi vastausten analysointi olisi ollut hankalaa. Yli 25-vuotiaiden vastaukset päätettiin sisällyttää tutkimukseen, sillä ne osoittavat, että synkkää matkailua kohtaan on olemassa kiinnostus myös yli 25-vuotiaiden keskuudessa, ja ne tuovat myös monipuolisuutta tutkimukseen. Tutkimusta ei siis voida tältä osin pitää

täysin luotettavana, sillä tuloksissa on myös yli 25-vuotiaiden vastaukset. Vastanneiden oikeaa ikää ei pystytä selvittämään, joten on mahdotonta tietää, kuinka paljon yli 25-vuotiaita vastanneet ovat. Vaihtoehtoihin on saattanut liittyä myös tulkintaongelma, jolloin vastaajat eivät ole täysin ymmärtäneet annettuja vaihtoehtoja. Tämän kysymyksen kohdalla olisi ollut järkevämpää joko jättää yli 25-vuotiaiden vaihtoehto kokonaan pois, tai lisätä enemmän ikäryhmiä, jotta vastanneiden iät olisi voitu määrittellä paremmin.

Lisäksi kyselyyn saatiin vain 108 vastausta, joka vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen ja luotettavuuteen. Tulokset olisivat luotettavampia, jos vastauksia olisi saatu enemmän. Jos vastauksia olisi tullut esimerkiksi 100 lisää, tulokset olisivat paremmin yleistettävissä. Tämänhetkisellä vastausmäärällä kuitenkin saatiin suuntaa antavia johtopäätöksiä kyselyn pohjalta.

7.3 Kehitysehdotukset

Kaiken kaikkiaan, tutkimus oli hyödyllinen, sillä vastaavaa ei ole toteutettu Satakunnassa. Tutkimuksen avulla voidaan päätellä, että aihetta kohtaan on olemassa voimakas kiinnostus, ja synkän matkailun -sekä sotahistoriallisten kohteiden olisi mahdollista tavoittaa nuorempaakin kohderyhmää. Aiheeseen on vastausten perusteella kiinnostusta, ja suurin syy vierailta kohteissa on historiasta sekä kohteista oppiminen. Tiedon lisääminen kohteista ja niiden saatavuudesta olisi tässä tapauksessa hyödyllistä. Tietoa voisi lisätä erilaisilla tasaisin väliajoin julkaistavilla ”tietoiskuilla”, esimerkiksi Satakunnan Museon Internet-sivuilla tai sosiaalisessa mediassa, jota nuorempi väestö käyttää paljon. Kohteista voisi tehdä tietopaketteja, joissa kohteet esitellään lyhyesti ja kerrotaan esimerkiksi missä ne sijaitsevat. Kyseiset julkaisut voitaisiin julkaista Satakunnan Museon Instagramin tai Facebookin tarinoissa, jos niistä ei haluta tehdä erillisiä julkaisuja. Kyseiset tarinat voisi tallentaa sovellukseen, jotta ne olisi mahdollista katsoa uudestaan.

Kohteista voisi myös tehdä listauksen esimerkiksi Satakunnan Museon Internet-sivuille, jotta kiinnostuneet löytäisivät ne helposti yhdestä paikasta. Sosiaalisen median avulla tieto kohteista saattaisi levitä nopeasti nuoremmallekin väestölle sekä

laajemmalle alueelle. Näkyvyyden ja informaation avulla, aloittelevat synkät matkailijat löytäisivät kohteita helpommin, ja kynnys vierailulla niissä saattaisi laskea.

Synkän- ja sotahistoriallisen matkailun käsitettä sekä niihin liittyvien kohteiden tunnettuutta voisi olla mahdollista lisätä myös oppilaitosten tai yritysten toimesta. Kyseilyn vastausten perusteella, aiheista halutaan oppia lisää, joten esimerkiksi erilaisten informaatiotilaisuuksien, luentojen tai oppituntien pitäminen saattaisi olla kannattavaa. Kyseisissä tilaisuuksissa voisi informoida osallistujia yleisesti synkästä matkailusta, siihen liittyvistä käsitteistä ja varsinkin siitä, miten kohteissa vieraillessa olisi asiallista käyttäytyä.

Synkkä matkailu voi olla herkkä aihe ja se saattaa herättää suurtakin pohdintaa. Synkät- ja sotahistorialliset kohteet auttavat meitä oppimaan historiasta ja menneisyyden merkittävistä, mutta samalla järkyttävistä tapahtumista, jotka ovat mahdollisesti muokanneet yhteiskuntaamme sellaiseksi, mitä se on tänä päivänä. On tärkeää, että synkissä kohteissa tullaan jatkossakin vierailemaan, jotta tulevat sukupolvet oppivat, mitä synkkä matkailu tarkoittaa ja mitä se merkitsee. Synkissä- ja sotahistoriallisissa kohteissa vierailu voi parhaimmillaan opettaa arvostamaan elämää, mutta samalla myös ymmärtämään kuolemaa.

7.4 Toimeksiantajan palaute

Opinnäytetyö käsittelee keskeistä aihetta Satakunnan Museon näkökulmasta. Vuodelle 2022 suunniteltu näyttely ja Porin metsään kehitettävä opastettu sotahistorian reitti tulevat tuomaan paikallista sotahistoriaa aiempaa saavutettavaksi suurelle yleisölle. Onkin siis keskeistä, että suunnittelussa ja toteutuksessa tullaan huomioimaan kaikki ikäryhmät sekä näiden erityispiirteet. Opinnäytetyö tuo nuorten näkökulmia esiin mielenkiintoisella tavalla suunnittelutyön tueksi.

Synkän matkailun kohderyhmänä nuoret ovat poikkeuksellinen ryhmä sikäli, että heillä ei enää suurimmaksi osin ole henkilökohtaista yhteyttä sota-aikaan. Siinä missä aikuisväestö on elänyt sota-ajan tapahtumia perheidensä kokemusten kautta vähintään välillisesti, nuorilla sota-aikaan eläneitä sukulaisia ei välttämättä ole enää elossa, ja

nuorten kokemukset muodostuvatkin pikemminkin median ja opetuksen kautta. Museon näkökulmasta kohteiden esiintuomisen taustalla vaikuttaa vahvasti opetuksellisuus, mihin myös opinnäytetyössä viitataan yhtenä synkän matkailun kohteiden vetoimatekijöistä.

Opinnäytetyön alueellinen rajausta on mielenkiintoinen, sillä Satakunta toimi sota-aikaan kotirintamana. Usein sota-aikaa käsitellään rintaman tapahtumien kautta, vaikka sodankäynti vaikutti kautta maan – myös kotirintamalla Satakunnassa. Siinä missä kotirintaman tapahtumat jäävät helposti syrjään esimerkiksi viihteessä, ne unohtuvat myös matkailussa. Suomen sotahistorialliset matkailukohteet ja nähtävyydet sijoittuvat pitkälti rintamalle, vaikka sota-aika on koettavissa lähes kaikkialla Suomessa. Opinnäytetyö tarjoaa mahdollisuuksia vertailevalle jatkotutkimukselle sen osalta, kuinka vastauksissa näkyy sotahistorian alueellinen vaikutus. Herättääkö sotahistoria esimerkiksi enemmän kiinnostusta Suomussalmen nuorissa vai ovatko he eläneet talvisodan tapahtumat nuoruudessaan jo niin useasti, että sotahistoria aiheuttaa pikemminkin kielteisen vastareaktion.

Opinnäytetyön vastausten perusteella kiinnostus synkkää matkailua kohtaan on suurta satakuntalaisten nuorten keskuudessa. Siitä huolimatta vain yllättävän harva oli kuitenkaan varsinaisesti vierailut sotahistoriallisessa kohteessa, mikä selittynee myös sillä, ettei kohteita olla osattu yhdistää sotahistoriaan tai paikallista sotahistoriaa ei olla valjastettu matkailun käyttöön. Todellisuudessa toinen maailmansota on jättänyt jälkensä kaikkialle Suomeen, mistä kertovat puolustusvarustusten ohessa myös esimerkiksi ruotsalaistalot, sankarihaudat ja muistomerkit. Myös moniin tavanomaiselta tuntuviin rakennuksiin, kuten kouluihin ja liiketiloihin, voidaan usein liittää kertomuksia ja valokuvia sota-ajasta. Oman lukunsa sotahistoriallisten kohteiden kirjoon tuovat lukuisat vanhemmat konfliktit ja niiden tapahtumapaikat.

Näenkin, että opinnäytetyön tuloksia olisi hyvä tarkastella myös museosektoria laajemmin esimerkiksi matkailualan yrityksissä ja opetuksessa. Vain harva kunta on hyödyntänyt sotahistorian tarjoamaa potentiaalia matkailussa, vaikka tämänkin opinnäytetyön perusteella kiinnostuneita kävijöitä riittäisi. Myös tiedonsaannin helpottaminen ja nuoriin vetoavat tavat tiedonvälityksessä, kuten opinnäytetyössä mainittujen sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen, olisi varmasti tarpeen.

Satakunnan Museossa nuorten kiinnostus niin sotahistoriaa kuin arkeologisia tutkimuksia kohtaan tullaan huomioimaan näyttelyn ja oheistapahtumien suunnittelussa, toteutuksessa ja mainonnassa. Opinnäytetyö tarjoaa tähän hyvän työkalun ja kannustavan kuvan synkän matkailun kehittämisessä myös nuorten kiinnostuksen huomioiden.

LÄHTEET

- Aineeton kulttuuriperintö www-sivut. N.d. Unescon sopimus. Viitattu 18.12.2020. <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/unescon-sopimus>
- Auschwitz-Birkenau State Museum www-sivut. 2020. Auschwitz-Birkenau. Viitattu 7.12.2020. <http://auschwitz.org/en/>
- Basarin, J. & Hall, J. 2008. The Business of Battlefield Tourism. Deakin Business Review. Vol 1. 45-55. Viitattu 25.11.2020. <http://dro.deakin.edu.au/es-erv/DU:30017802/basarin-businessofbattlefield-2008.pdf>
- BBC News www-sivut. 2018. Khmer Rouge: Cambodia's years of brutality. Viitattu 8.12.2020. <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-10684399>
- BBC News www-sivut. 2019. Rwandan Genocide: 100 days of slaughter. Viitattu 8.12.2020. <https://www.bbc.com/news/world-africa-26875506>
- Blakemore, E. 2019. The Chernobyl disaster: what happened, and the long-term impacts. Viitattu 14.1.2020. <https://www.nationalgeographic.com/culture/topics/reference/chernobyl-disaster/>
- Body Worlds www-sivut. 2020. Body Worlds. Viitattu 3.12.2020. <https://bodyworlds.com/>
- Business Finland www-sivut. N.d. Culture Finland - Kulttuurimatkailun Katto-ohjelma. Viitattu 27.11.2020. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tuotekehitys-ja-teemat/kulttuurimatkailu>
- Craig, D. & Thompson, C. 2012. Surrealist Pilgrims, Melting Clocks in Marble Halls: Dark Tourism for a Postmodern World. Teoksessa *Controversies in Tourism*. 174–183. Viitattu 26.11.2020. <https://www-cabi-org.lillukka.samk.fi/leisuretourism/FullTextPDF/2011/20113399873.pdf>
- Daul, K. 2018. Père-Lachaise Cemetery. Viitattu 3.12.2020. <https://www.britannica.com/place/Pere-Lachaise-Cemetery>
- Fonseca, A., Seabra, C. & Silva, C. 2016. Dark Tourism: Concepts, Typologies and Sites. Viitattu 7.10.2020. <https://repositorio.ipv.pt/bitstream/10400.19/3370/1/dark-tourism-concepts-typologies-and-sites-Egqw.pdf>
- Feldluftpark Pori www-sivut. 2020. Feldluftpark Pori. Viitattu 20.9.2020. <https://www.feldluftparkpori.com/>
- Feldluftpark Pori www-sivut. 2020. Lentokentän historia. Viitattu 20.9.2020. <https://www.feldluftparkpori.com/historia/>
- Feldluftpark Pori www-sivut. 2020. Tutkimushanke. Viitattu 20.9.2020. <https://www.feldluftparkpori.com/tutkimushanke/>

- Goodwin, H. 2016. *Responsible Tourism: Using tourism for sustainable development*. Second edition. Oxford: Goodfellow Publishers. Viitattu 13.1.2021.
- Heikkilä, T. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. 9. uud. p. Helsinki: Edita.
- History.com www-sivut. 2018. Pol Pot. Viitattu 8.12.2020. <https://www.history.com/topics/cold-war/pol-pot>
- History.com www-sivut. 2019. Rwandan Genocide. Viitattu 8.12.2020. <https://www.history.com/topics/africa/rwanda-genocide>
- Hohenhaus, P. 2020. Categories of dark tourism. Viitattu 4.2.2021. <https://www.dark-tourism.com/index.php/destinations/categories>
- Hohenhaus, P. 2020. Danger tourism. Viitattu 4.2.2021. <http://www.dark-tourism.com/index.php/18-main-menus/mainmenussubpages/607-danger-tourism>
- Hohenhaus, P. 2020. Dark tourism. Viitattu 16.8.2020. <https://www.dark-tourism.com/index.php>
- Hohenhaus, P. 2020. Ethical issues. Viitattu 10.12.2020. <https://www.dark-tourism.com/index.php/darktourism/18-main-menus/mainmenussubpages/602-ethical-issues>
- Holloway, C. & Humphreys, C. 2016. *The Business of Tourism* 10th edition. Harlow, England: Pearson. Viitattu 10.12.2020. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/samk/reader.action?docID=5174906>
- Hovi, T. 2011. Synkkä Turismi. Teoksessa *Sananjalka* 53. 181–195. Viitattu 26.11.2020. <https://journal.fi/sananjalka/article/view/86710/45458?acceptCookies=1>
- Kananen, J. 2015. *Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karjalan Liitto ry www-sivut. 2020. Karjalankannas. Viitattu 20.9.2020. <https://www.karjalanliitto.fi/karjalaisuus/karjalan-alueet/karjalankannas.html>
- Kigali Genocide Memorial www-sivut. N.d. A place of remembrance & learning. Viitattu 25.3.2021. <https://kgm.rw/>
- Kohvakka, R. & Saarenmaa, K. 2019. WhatsApp suosituin - some on suomalaisten arkea iän mukaan vaihdellen. Tilastokeskus. Viitattu 27.10.2020. <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/whatsapp-suosituin-some-on-suomalaisten-arkea-ian-mukaan-vaihdellen/>
- Light, D. 2017. Progress in dark tourism and thanatourism research: An uneasy relationship with heritage tourism. Viitattu 9.4.2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517717300092>
- Lindström, L. 2019. Yle Ruandassa: Kansanmurhasta on 25 vuotta ja trauma on yhä käsittelemättä – "Jos emme pysäytä sitä nyt, tämä jatkuu sukupolvesta toiseen". Viitattu 8.12.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-10722064>

- Moss, L. 2020. 12 Nuclear Tourism Destinations. Viitattu 23.8.2020. <https://www.treehugger.com/nuclear-tourism-destinations-4869171>
- Museovirasto www-sivut. N.d. Unescon kansainväliset kulttuuriperintösopimukset. Viitattu 11.12.2020. <https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/kansainvalisia-sopimuksia>
- Piippo, M. 2019. Matkailu aiheuttaa eettisiä ongelmia sitä mukaa kuin globaali turismi kasvaa. Viitattu 10.12.2020. <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/4116992-matkailu-aiheuttaa-eettisia-ongelmia-sita-mukaa-kuin-globaali-turismi-kasvaa>
- Porin kaupunki www-sivut. 2020. Satakunnan museo. Viitattu 22.10.2020 <https://www.pori.fi/satakunnan-museo/vierailulle-museoon/satakunnan-museo>
- Raate www-sivut. 2020. Raate. Viitattu 25.3.2021. <https://raate.fi/>
- Sather-Wagstaff, J. 2011. Heritage that hurts: Tourists in the memoryscapes of September 11. Walnut Creek, Calif.: Left Coast Press. Viitattu 15.3.2021. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/samk/detail.action?docID=684529>
- Seitsonen, O. 2018. Oula Seitsonen:” Digging Hitler’s Arctic War: Archaeologies and Heritage of the Second World War German Military Presence in Finnish Lapland”. *Lectio praecursoria* 2.3.2018. Viitattu 30.11.2020. <https://www.ennenjanyt.net/2018/05/oula-seitsonen-digging-hitlers-arctic-war-archaeologies-and-heritage-of-the-second-world-war-german-military-presence-in-finnish-lapland-lectio-praecursoria-2-3-2018/>
- Sharpley, R. 2014. Tourist experiences of genocide sites: The case of Rwanda. Viitattu 23.8.2020. https://www.researchgate.net/publication/277915301_Tourist_experiences_of_genocide_sites_The_case_of_Rwanda#read
- Sharpley, R. & Stone, P. R. 2009. *The darker side of travel: The theory and practice of dark tourism*. Tonawanda, NY: Channel View Publications. Viitattu 17.8.2020. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/samk/detail.action?docID=449885>
- Stainton, H. 2020. Ethical tourism: everything you need to know. Viitattu 10.12.2020. <https://tourismteacher.com/ethical-tourism-everything-you-need-to-know/>
- Stainton, H. 2020. Dark tourism explained: What, why and where. Viitattu 11.12.2020. <https://tourismteacher.com/dark-tourism/#16-the-ethics-of-dark-tourism>
- Stainton, H. 2020. Disaster tourism explained; What, why and where. Viitattu 23.8.2020. <https://tourismteacher.com/disaster-tourism-what-why-and-where/>
- Stone, P. 2006. A dark tourism spectrum: Towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions. Viitattu 20.11.2020. http://clock.uc-lan.ac.uk/27720/1/27720%20fulltext_stamped.pdf
- Tilastokeskus www-sivut. 2019. Kotimaan matkailu. Viitattu 27.10.2020. https://www.stat.fi/static/media/uploads/ajk/uutiset/2019/kotimaan_matkailu.pdf

- Tilastokeskus www-sivut. 2020. Matkailu. Viitattu 7.10.2020.
<http://www.stat.fi/meta/kas/matkailu.html>
- UNESCO www-sivut. 2020. Criteria for Selection. Viitattu 11.12.2020.
<https://whc.unesco.org/en/criteria/>
- UNESCO www-sivut. N.d. What is Intangible Cultural Heritage? Viitattu 18.12.2020. <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>
- UNESCO www-sivut. N.d. What is meant by “cultural heritage?” Viitattu 25.3.2021.
<http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/>
- UNESCO www-sivut. 2020. World Heritage List. Viitattu 12.12.2020.
<https://whc.unesco.org/en/list/?search=ground+zero&order=country>
- Usborne, S. 2018. Dark tourism: When tragedy meets tourism. Viitattu 20.9. 2020.
<https://www.nationalgeographic.co.uk/travel/2018/02/dark-tourism-when-tragedy-meets-tourism>
- Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. Viitattu 16.12.2020.
- Virtanen, R. 2015. 40 vuotta Kambodžan kansanmurhan alkamisesta. Viitattu 8.12.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-7934766>
- Visit Berlin www-sivut. N.d. Memorial to the Murdered Jews of Europe. Viitattu 2.3. 2021. <https://www.visitberlin.de/en/memorial-murdered-jews-europe>
- Visit Dublin www-sivut. N.d. Kilmainham Gaol. Viitattu 2.3.2021. <https://www.visitdublin.com/see-do/details/kilmainham-gaol>
- Visit Rwanda www-sivut. N.d. Kigali Genocide Memorial. Viitattu 25.3.2021.
<https://www.visitrwanda.com/interests/kigali-genocide-memorial/>
- Visit Seili www-sivut. 2020. Tervetuloa Seiliin. Viitattu 20.9.2020. <https://www.visitseili.fi/fi>
- Väisänen, T. 2020. Feldluftpark Pori: Konfliktiarkeologinen tutkimus Porin lentokentällä. Viitattu 20.9.2020. <https://kalmistopiiri.fi/2020/07/04/feldluftpark-pori-konfliktiarkeologinen-tutkimus-porin-lentokentalla/>
- Where the Road Forks www-sivut. 2021. Dark tourism ethics and criticisms. Viitattu 15.3.2021. <https://wheretheroadforks.com/dark-tourism-ethics-and-criticisms/>
- White, L. & Frew, E. 2013. Dark Tourism and Place Identity: Managing and interpreting dark places.

World Tourism Organization. 2012. Tourism and Intangible Cultural Heritage. 1. Viitattu 25.11.2020. <https://www-e-unwto-org.lil-lukka.samk.fi/doi/epdf/10.18111/9789284414796>

YSO www- sivut. 2020. Synkkä matkailu. Viitattu 8.10.2020. <https://finto.fi/ys0/fi/page/p37808>

LIITE 1

Kyselylomake

1. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- En halua sanoa
- Muu

2. Ikä

- 15–17
- 18–20
- 21–23
- 24–25
- 25+

3. Missä asut?

- Pori
- Rauma
- Eura
- Ulvila
- Muu, mikä?

4. Olitko ennen tätä kyselyä kuullut synkästä matkailusta?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

5. Asteikolla 1–5, kuinka paljon synkkä matkailu kiinnostaa sinua?

- 1 Ei lainkaan
- 2 Hieman
- 3 Jonkin verran
- 4 Melko paljon
- 5 Erittäin paljon

6. Asteikolla 1–5, haluaisitko vierailla jossakin synkän matkailun kohteessa? (Eli esimerkiksi keksitysleireillä, Pompeijissa, Ground Zeron muistomerkillä tai muissa kohteissa, joihin liittyy kuolemaa ja katastrofeja)
- 1 Ei lainkaan
 - 2 Hieman
 - 3 Jonkin verran
 - 4 Melko paljon
 - 5 Erittäin paljon
7. Oletko jo vierailut jossakin synkän matkailun kohteessa?
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa
8. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, missä kohteessa/kohteissa olet vierailut?
9. Jos vierailisit jossakin synkän matkailun kohteessa, mikä/mitkä seuraavista olisi/olisivat luultavimmin syysi vierailulle?
- Kohteesta ja sen historiasta oppiminen
 - Tapahtuman muistelu
 - Tapahtuman kokeminen itse
 - Tapahtuman ymmärtäminen paremmin
 - Uuden ja erilaisen matkailukokemuksen saaminen
 - Vaaran kokeminen
 - Kulttuurista oppiminen
 - En osaa sanoa
 - Muu, mikä?
10. Haluaisitko oppia synkästä matkailusta lisää?
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa
11. Olisiko synkässä kohteessa vierailu ensisijainen syy matkallesi, vai sisällyttäisitkö mieluummin vain osaksi matkaasi?
- Ensisijainen syy
 - Osana matkaa

- En osaa sanoa
- Muu, mikä?

12. Onko synkkä matkailu mielestäsi eettisesti hyväksyttävää?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa
- Muu, mikä?

13. Mitä eettisiä ongelmia näet synkässä matkailussa olevan?

- Liiketoiminnan harjoittaminen paikoissa, joihin liittyy kuolema ja kärsimys
- Epäeettinen käyttäytyminen kohteissa (esimerkiksi naureskelu, kunnoniituksen puute ja asiaton pukeutuminen)
- Mahdolliset epäeettisesti tai vastuuttomasti toimivat palveluntarjoajat
- Turvallisuus (esimerkiksi Tsernobylistä, jossa voi altistua säteilylle)
- Muu, mikä?

14. Millä tavoin synkän matkailun kohde voisi tuoda itseään esille paremmin, herättääkseen matkailijan kiinnostuksen?

- Tehokkaampi markkinointi
- Enemmän näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa
- Erilaiset tapahtumat aiheen ympärillä
- Erilaiset kilpailut
- Muu, mikä?

Feldluftpark Pori

15. Myös sotahistoriallinen matkailu voi olla osa synkkää matkailua. Asteikolla 1–5, haluaisitko vierailla jossakin sotahistoriallisessa kohteessa?

- 1 En lainkaan
- 2 Hieman
- 3 Jonkin verran
- 4 Melko paljon
- 5 Erittäin paljon

16. Oletko jo vierailut jossakin sotahistoriallisessa kohteessa?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

17. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, missä paikassa/paikoissa olet vierailut?

18. Olitko ennen tätä kyselyä kuullut Feldluftparkista?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

19. Olisitko kiinnostunut osallistumaan Feldluftparkissa järjestettäviin yleisökaivauksiin?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

20. Miten sotahistoriallinen kohde, kuten Feldluftpark, voisi tuoda itseään paremmin esille, herättääkseen matkailijan kiinnostuksen?

- Kohteen tehokkaampi markkinointi
- Enemmän näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa
- Erilaiset tapahtumat aiheen ympärillä
- Erilaiset kilpailut
- Muu, mikä?